

VUOROVAIKUTUSTA VAHVISTAMASSA

Sadutus Icehearts-toimintaympäristössä

Villa Lähteilä

Katariina Nyéki

Hannele Rantanen

Opinnäytetyö, kevät 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

+ Lastentarhanopettajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Lähteilä, Villa; Nyéki, Katariina ja Rantanen, Hannele. Vuorovaikutusta vahvistamassa. Sadutus Icehearts-toimintaympäristössä. Helsinki, kevät 2018, 68 s., 4 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia sadutusmenetelmän toimivuutta Icehearts-joukkue toiminnassa. Icehearts on syrjäytymisen ehkäisyyn kehitetty varhaisen puuttumisen toimintamalli, joka tarjoaa pitkäkestoista tukea syrjäytymisvaarassa oleville lapsille. Siinä lapsi saa turvallisen aikuisen tuen eri kasvuvaiheissa 12 vuoden ajan, täysi-ikäisyyteen asti. Icehearts-toimintamallissa kasvattajan työkaluna toimii joukkueurheilu.

Sadutus on ammattilaisten käyttämä työmenetelmä muun muassa osallisuuden lisäämiseksi. Sen avulla voidaan parantaa keskinäistä vuorovaikutusta ja rakentaa luottamuksellinen ihmissuhde kahden ihmisen välille. Sadutus antaa onnistuessaan kokemuksen kuulluksi tulemisesta ja herkistää samalla kuuntelemaan toista. Se toimii ryhmäytymistä edistävänä työmenetelmänä ja vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, ja tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2017. Tutkimukseen osallistui joukkueen kasvattaja sekä kymmenen 7–8-vuotiaasta lasta. Aineistonkeruu tehtiin sadutukseen osallistuneelle kasvattajalle tehdyllä strukturoimattomalla haastattelulla, joukkueen lapsille kohdennetulla strukturoidulla ja puolistrukturoidulla lomakehaastattelulla sekä havainnoinnilla. Kasvattajan haastattelusta saatu aineisto analysoitiin käyttämällä kvalitatiivista sisällönanalyysia aineistolähtöiseen lähestymistapaan pohjautuen. Lasten haastatteluiden aineisto analysoitiin kvantitatiivisella sisällönanalyysillä.

Haastatteluiden ja havainnoinnin perusteella voitiin todeta, että sadutus oli pääsääntöisesti positiivinen kokemus sekä lapsille että kasvattajalle. Sadutus paransi kasvattajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja loi tilaisuuden kahdenkeskisille hetkille. Tämän lisäksi havaittiin, että sadutuksesta voidaan saada toimiva työkalu joukkue toimintaan, jos sen aloittamisajankohta suunnitellaan tarkasti. Luontevin aika sadutuksen aloittamiselle on joukkueen muodostamisvaihe, jolloin kasvattajalla on enemmän aikaa lasten kahdenkeskiseen kohtaamiseen kuin joukkue toiminnan jo käynnistyttyä.

Asiasanat: syrjäytyminen, sadutus, osallisuus, vuorovaikutus

ABSTRACT

Lähteilä, Villa; Nyéki, Katariina and Rantanen, Hannele. Reinforcing interaction. Storycrafting in Icehearts environment. 68 p., 4 appendices. Language: Finnish. Helsinki, spring 2018. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this thesis was to examine the use of storycrafting in Icehearts environment. Icehearts is a team sport method which has been developed to prevent social exclusion at an early stage. It provides long-lasting support for the children that need special attention. Icehearts uses team sports as a tool and offers a safe adult relationship for 12 years, at the phase when the children go through the development from children to adults.

The storycrafting method is a professional tool which can be used for example to increase participation. It can also be utilized to improve the communication between individuals and to build strong trust relationships. Storycrafting offers the participants the possibility to be heard but also the possibility to improve adults' listening skills. Additionally, it helps to bind the group together and provides the sensation of belonging.

The research was conducted as a qualitative research and the research material was collected in the spring of 2017. The team leader and ten 7–8-year-old children of the team participated in the research. The material for the research was collected by unstructured and semi-structured interviews, structured questionnaires and observation. The material from the leader's interview was analyzed using qualitative content analysis based on a material-based approach. The children's interviews were analyzed by using quantitative content analysis.

As a result of this research it was discovered that storycrafting was generally a positive experience for everyone involved. Storycrafting improved communication between the team leader and the child and created an opportunity for one-on-one time. It was also discovered that storycrafting would be a useful tool for Icehearts if the beginning point for it is well considered. The most effective point to begin storycrafting would be when the children are chosen to the team because at this time it is the easiest to spend one-on-one time with each child.

Keywords: social exclusion, storycrafting, participation, communication

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY	9
2.1 Syrjäytyminen ilmiönä	9
2.2 Lapsiperheiden syrjäytyminen	9
2.3 Lapsiperheiden tuki syrjäytymisen ehkäisyssä	11
2.4 Osallisuuden merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä	12
2.5 Lapsen osallisuuden merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä	14
3 VUOROVAIKUTUS	15
3.1 Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	15
3.2 Vuorovaikutussuhteet itsetunnon kehittäjinä	15
3.3 Vuorovaikutus vertaisryhmässä	16
3.4 Vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet	17
4 SADUTUS SYRJÄYTYMISTÄ EHKÄISEVÄNÄ MENETELMÄNÄ	19
4.1 Yleistä sadutuksesta	19
4.2 Sadutuksen hyödyt ja haasteet	20
4.3 Sadutus osana laadukasta kasvatustyötä	21
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
6.1 Toimintaympäristö ja kohderyhmä	24
6.2 Sadutuksen toteutus	26
6.3 Tutkimusmenetelmä	28
6.3.1 Haastattelu	29
6.3.2 Havainnointi	30
6.4 Tutkimushaastattelujen kulku	31
6.5 Havainnoinnin kulku	33
6.6 Aineiston analysointi	33

6.7 Mallinnus	35
7 TUTKIMUSTULOKSET	37
7.1 Kasvattajan kokemukset.....	37
7.1.1 Sadutuksen vaikutukset vuorovaikutussuhteeseen	37
7.1.2 Sadutus osana joukkue toimintaa	38
7.1.3 Lasten yksilölliset erot.....	39
7.2 Lasten kokemukset	39
7.3 Havainnoinnin tulokset	42
8 POHDINTA	44
8.1 Tutkimuksen tulosten pohdinta.....	44
8.2 Opinnäytetyön eettisyys	46
8.3 Opinnäytetyön luotettavuus.....	47
8.4 Ammatillinen kasvu	48
8.5 Ammatillinen kasvu kohti varhaiskasvatusalan ammattilaisuutta.....	50
8.6 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset	52
LÄHTEET	54
LIITE 1: Esittely- ja tutkimuslupalomake lasten vanhemmille.....	62
LIITE 2: Lasten strukturoitu kysymyslomake.....	63
LIITE 3: Lasten puolistrukturoitu haastattelu	64
LIITE 4: Mallinnus	65

1 JOHDANTO

Jokainen ihminen osaa kertoa satuja. Satujen ja tarinoiden kertominen on ihmiselle luontaista. Se auttaa ymmärtämään ja hahmottamaan ympäröivää maailmaa, selventää minäkuvaakin sekä auttaa kohtaamaan muita ihmisiä. Sadun kertominen on toimiva ilmaisun väline, jos asioita on muulla tavoin hankala ymmärtää tai käsitellä. Kun pysähdytään kuuntelemaan toista ihmistä, syntyy kahden ihmisen välille arvokas kohtaamisen hetki, jolloin yksilö tulee kohdatuksi ja häntä arvostetaan omana itsenään. (Kuukasjärvi 2011, 21–26.)

YK:n lasten oikeuksien sopimuksen artiklan 12 mukaan lapsella on oikeus tulla kuulluksi häntä koskevissa asioissa (Karlsson 2014, 17; YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista). Jotta lasten hyvinvointi ja toiveet tulevat huomioiduiksi, kasvatustyössä on tärkeää kuunnella heidän ajatuksiaan ja näkemyksiään asioista. Sadutusmenetelmä mahdollistaakin muun muassa osallisuuden, vuorovaikutuksen ja kuulluksi tulemisen toteutumisen. Näillä kaikilla on suuri merkitys lapsen hyvälle kasvuille ja kehitykselle ja niiden puuttuminen tai vajavaisuus saattaa johtaa ongelmiin myöhemmissä elämänvaiheissa. (Karlsson 2014, 17–20, 25; Mäkinen 2011, 105–107.)

Opinnäytetyömme on tutkimus sadutusmenetelmän toimivuudesta Icehearts-yhteistyöjoukkueemme toiminnassa sekä tutkimuksen yhteydessä syntynyt Icehearts-kasvattajien käyttöön suunniteltu mallinnus sadutuksesta. Tutkimuksemme tavoitteena oli joukkueen lasten osallisuuden lisääminen, kasvattajan ja lasten vuorovaikutuksen syventäminen sekä näiden todellisen toteutumisen ja onnistumisen tarkastelu haastattelun sekä havainnoinnin keinoin. Koska Icehearts-toiminnan yksi tärkeimmistä tavoitteista on syrjäytymisen ehkäisy, tuomme työssämme esille syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden vaikutuksia lapseen ja hänen perheeseensä.

Opinnäytetyössämme käsittelemämme aiheet ovat ajankohtaisia teemoja sosiaalialalla. Niihin liittyvien ennaltaehkäisevien ja korjaavien menetelmien hallinta

on olennainen osa sosionomin työnkuvaa (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016). Sadutus valikoitui tutkimuksessamme käytettäväksi menetelmäksi keskusteltuamme Iceheartsin toiminnanjohtajan Teemu Vartiamäen kanssa opinnäytetyömme teemasta. Iceheartsille on tehty vuonna 2015 opinnäytetyö nimeltä ”Ekaluokkalaisten kokemuksia osallisuudesta Icehearts-joukkue toiminnassa” (Varsamäki 2015). Varsamäki on käyttänyt tutkimuksessaan sadutusmenetelmää yhdessä Icehearts-joukkueessa. Varsamäen opinnäytetyön perusteella Vartiamäki toivoi menetelmästä lisää tietoa kaikille Icehearts-joukkueille.

Opinnäytetyöryhmämme opetteli sadutusmenetelmän käytön aihetta käsittelevään kirjalliseen materiaaliin perehtyen. Lisäksi kukin opinnäytetyöryhmän jäsenistä teki koesadutuksia ennen tutkimuksen toteuttamista Icehearts-toimintaympäristössä. Tutkimme tavoitteidemme toteutumista ja menetelmän soveltuvuutta Icehearts-toimintaympäristöön haastattelemalla yhteistyöjoukkueemme kasvattajaa avoimen haastattelun muodossa sekä joukkueen lapsia strukturoidulla lomakehaastattelulla ja puolistrukturoidulla haastattelulla. Lisäksi sadutusta toteuttaessamme havainnoimme lasten ja kasvattajan toimintaa sekä reaktioita. Tutkimus perustuu kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimukseen. (Grönfors & Vilkkä 2011, 4–6.)

Opinnäytetyömme on osa sosionomi (AMK) -tutkintoa ja siihen liittyvää lastentarhanopettajan virkakelpoisuutta. Tavoitteenamme oli soveltaa Sosionomi (AMK) opintojen aikana hankkimaamme menetelmäosaamista monikulttuuristen lasten parissa tehtävässä työssä sekä tutkia sadutusmenetelmän toimivuutta sosiaalialan työympäristössä, joka rakentuu selkeään toimintamallin ympärille. Opinnäytetyömme avulla pyrimme myös lisäämään Icehearts-kasvattajien tietoa ja ymmärrystä kasvatustyössä käytettävästä sadutusmenetelmästä sekä sen avulla saavutettavista hyödyistä. Työn yhteydessä syntynyt mallinnus ja sen saattaminen kaikkien kasvattajien tietoon antavat tähän mahdollisuuden.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli lisätä lastentarhanopettajan työssä tarvittavaa menetelmä- ja pedagogista osaamista. Pyrimme sadutusmenetelmän tuntemisella ja sen käytöllä Icehearts-toimintaympäristössä vahvistamaan varhaiskasva-

tustyöhön liittyvää osaamistamme lasten osallisuuden, ryhmäytymisen sekä vuorovaikutussuhteiden parantamiseksi. Tavoittelimme myös tiedonhankintaan liittyvien menetelmien hallintaa lasten ja heidän perheidensä kanssa tehtävän työn tueksi ja kehittämiseksi sekä sen laadun arvioimiseksi ja parantamiseksi.

2 SYRJÄYTYMISEN EHKÄISY

2.1 Syrjäytyminen ilmiönä

Syrjäytymisellä tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilö ajautuu yhteiskunnan ja sen instituutioiden reunalle tai ulkopuolelle eikä hän pysty täysipainoisesti osallistumaan yhteiskunnan toimintoihin. Se ymmärretään usein eri elämänalueiden ongelmien limittymisenä toisiinsa, mitä pidetään myös huono-osaisuuden varsinaisena ilmentymänä. Syrjäytymisalttius vaihtelee elämäntilanteen mukaan ja se on suurimmillaan erilaisissa elämän muutostilanteissa, kuten koulun, opiskelun, parisuhteen tai työsuhteen päättyessä. (Blomqvist & Koivisto 2016, 7; Gissler, Haapakorva, Hakovirta, Hautakoski, Rasinkangas, Ristikari, Sutela, Toikka & Törmäkangas 2016, 41; Sandberg 2015, 1.)

Yhteiskunnan eriarvoistuminen on yksilön ja perheiden syrjäytymisriskiä kasvattava tekijä. Sosiaalipolitiikka – Hukassa vai uuden jäljillä? -julkaisun (2011, 142) mukaan suhteellinen köyhyys ja tuloerot yhteiskunnan rikkaimman ja huono-osaimman välillä ovat kasvaneet rajusti viime vuosikymmenien aikana. Vuonna 2016 Suomessa oli jo 896 000 henkilöä, jolla oli suurentunut riski köyhyyteen tai syrjäytymiseen (European Commission. Business, Economy, Euro). Koska yhteiskunnassa selviytymistä edistävät voimavarat jakautuvat epätasaisesti, juontaa eriarvoisuus juurensa jo lapsuuteen ja nuoruuteen (Karjalainen & Palola 2011, 143). Syrjäytymisen riski kasvaakin merkittävästi, jos perhe ei saa tarvittavaa tukea ja palveluita riittävän varhaisessa vaiheessa (Reivinen & Vähäkylä 2013, 125).

2.2 Lapsiperheiden syrjäytyminen

Lasten ja lapsiperheiden köyhyys sekä sen mukanaan tuoma lasten ja nuorten syrjäytymisriskin kohoaminen ovat olleet yhteiskunnallisen keskustelun keski-

össä koko 2000-luvun ajan. On havaittu, että pitkään kestävät toimeentulo-ongelmat perheessä kasvattavat syrjäytymisriskiä nuoruudessa. Myös lyhytkestoiset toimeentulovaikeudet ovat vanhempien voimavarojen heikentymisen taustalla ja lisäävät siten huolta lasten hyvinvoinnista sekä pidentyessään kasvattavat syrjäytymisen riskiä. Erityisesti varhaislapsuudessa koetut köyhyyden seuraukset ovat haitallisia myöhempiä elämänvaiheita ajatellen. Vanhempien keskinäistä parisuhdetta kuormittavat toimeentulo-ongelmat vaikeuttavat arkea ja heikentävät siten vanhemmuutta. Lapset ovat huolissaan perheen hyvinvoinnista sekä toimeentulosta, ja perheenjäsenten väliset suhteet jännittyvät köyhyyden seurauksena. Materiaalisten puutteiden lisäksi kotitalouden vähäiset tulot vaikuttavat lasten osattomuuteen, kiusatuksi tulemiseen ja sosiaaliseen eristämiseen sekä syrjäytymiseen. Lapsiperheköyhyyden taustalla vaikuttaa monia eri mekanismeja, esimerkiksi vähäinen koulutus, työmarkkinoilla vallitseva määräaikaisuus ja osa-aikaisuus sekä tulonsiirrot. (Karvonen, Lammi-Taskula, Närvi & Salmi 2016, 69; Karvonen & Salmi 2016, 3; Lammi-Taskula, Närvi & Salmi 2016, 10, 41.)

Syrjäytyminen on ylisukupolvinen ilmiö. Se periytyy voimakkaasti ja tällä hetkellä syrjäytyneiden nuorten vanhemmista työttöminä ja yhteiskunnassa ulkopuolisina on noin puolet. Kun perhe ajautuu vaikeuksiin, lapset jäävät ilman taloudellista tai muuta tukea ja syrjäytymisriski on korkea. (Myrskylä 2012, 7.) Perheessä ilmenevät yhden elämänalueen vaikeudet voivat heijastua lapsen hyvinvointiin monella elämänalueella. Esimerkiksi vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat, työttömyys, sairastavuus tai taloudelliset ongelmat vaikuttavat usein lasten mielenterveyteen ja koulunkäyntiin. Mitä vakavampi ongelma vanhemmalla on, sitä suurempi on lapsen alttius samankaltaiseen ongelmaan omassa elämässään. Vanhempien alhainen koulutustaso ennakoii usein myös lapsen jäämistä matalalle koulutustasolle ja vanhemman toimeentulotukiasiakkuus vaikuttaa merkittävästi lapsen myöhempiin talousvaikeuksiin. Edellisen polven ongelmilla ei kuitenkaan aina ole suoraa yhteyttä lasten myöhempään hyvinvointiin, eli ongelmat eivät periidy automaattisesti. (Jaakkola, Saurama, Selänniemi & Vanhanen 2016, 65; Nousiainen, Petrelius & Yliruka 2016, 11–12.)

2.3 Lapsiperheiden tuki syrjäytymisen ehkäisyssä

Tiedetään, että syrjäytymisen juuret ovat syvällä lapsuudessa. Lasten ja nuorten hyvinvointi eriytyy muun muassa vanhempien toimeentulon, sosioekonomisen aseman, koulutustason ja psykiatrisen sairastavuuden mukaan. Onkin olemassa selkeä joukko syrjäytymisen riskitekijöitä omaavia nuoria, joista osalle riskit ovat kasautuneet. (Gissler ym. 2016, 43, 48.) Lasten ja nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä toimenpiteistä ja palveluiden vaikuttavuudesta on kuitenkin verrattain vähän suomalaista arviointi- ja tutkimustietoa. Syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän poikkihallinnollisen ohjelman (2011–2015) loppuarvio suosittelee syrjäytymistä ehkäisevien palveluiden kehittämisen pääpainoksi peruspalveluita. Toimiessaan vahvat peruspalvelut takaavat varhaisen ennaltaehkäisyyn, korkean vaikuttavuuden ja kattavan tavoitettavuuden. Näin painopiste siirtyy korjaavista toimenpiteistä ennaltaehkäiseviin palveluihin. Samalla syntyy pitkän tähtäimen säästöjä, kun korjaavien erityispalveluiden ja lastensuojelun tarve pienee. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Syrjäytymistä vähentävä toimenpideohjelma. Syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän poikkihallinnollisen ohjelman (2011–2015) loppuarvio, 5–6.)

Lastensuojelulaki (L 417/2007) ja sosiaalihuoltolaki (L 1301/2014) korostavat kuntien velvoitteita ja lapsiperheiden osallisuutta perheiden hyvinvoinnin ja lasten hyvän kehityksen sekä kasvun tukemiseksi. Laeilla turvataan lapsen edun huomioon ottaminen ja oikeus välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon sekä lapsen kehityksen ja terveyden turvaaviin palveluihin. (Flinck & Paavilainen 2016, 96.) Tällä hetkellä peruspalvelut toimivat hyvin, jos tuen tarve ei ole monitahoinen tai suuri. Julkiset palvelut tarjoavat lapsille hyvää tukea muun muassa kehitykseen ja oppimiseen, mutta perheiden ja vanhemmuuden tuki jää heikoksi. Perheiden elämäntilanteiden käsitteleminen kokonaisuutena on palveluille haastavaa. Sijoitettuna olevista nuorista suuri osa jää jopa kokonaan ilman tarvitsemiin palveluihin, kuten yksilöllisiä terapiapalveluita, perheterapiaa, tukihenkilö- ja tukiperhepalveluita tai vertaisryhmäpalveluita. (Nousiainen, Petrelius & Yliruka 2016, 12–13.) Lapsiperheet kaipaavat asiakkaan kannalta järkeviä matalan kynnyksen palvelukokonaisuuksia – yhden luukun periaatteella toimivia palveluita, joissa toteutuu moniammatillinen yhteistyö. Vanhempien erityisenä toiveena on

myös, että lapsi tulee huomioiduksi perhettä tukevissa palveluissa. (Blomqvist & Koivisto 2016, 10.)

Toimeentulo-ongelmien ennaltaehkäisy lapsiperheiden köyhyyden ja sen mukanaan tuomien seurausten, kuten esimerkiksi syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi, pohjautuu perhe- ja muihin poliittisiin ratkaisuihin. Lapsen syntymän mukanaan tuomaa köyhyysriskiä lieventävät tulonsiirrot sekä palvelut, jotka on luotu työelämän ja perheen yhteensovittamiseksi. Suuri osa lapsiperheistä kuitenkin kärsii toimeentulo-ongelmista ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemassa Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla -raportissa ehdotetaan niiden ehkäisemiseksi tulonsiirtojen reaaliarvon kohottamista. Raportissa korostetaan myös sekä varhaiskasvatuksen hyvän laadun ja saatavuuden että koulujen toimivan oppilashuollon ja siirtymävaiheiden merkitystä köyhyyden taustalla monesti vaikuttavan matalan koulutustason parantamiseksi (Karvonen ym. 2016, 69–71.)

Koska myös sairaudet liitetään syrjäytymisen riskitekijöihin, tulee riittävän varhaisista terveyden ja hyvinvoinnin vahvistamista tukea. Syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän poikkihallinnollisen ohjelman (2011–2015) loppuarvion mukaan samalla tuetaan henkilön kiinnittymistä työelämään ja ehkäistään toimeentulo-ongelmia. Loppuarviossa päädytäänkin siihen, että huono-osaisuus tulee huomioida kokonaisuutena, mikä näkyy käytännössä palveluiden monipuolisuutena. Elämäntilanteen kartoitus, terveystarkastukset ja elämänhallintaan liittyvien tarpeiden tunnistaminen palveluiden suunnittelussa ovat olennainen osa lapsiperheiden syrjäytymisen ehkäisyä. (Sosiaali- ja terveysministeriö. Syrjäytymistä vähentävä toimenpideohjelma. Syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän poikkihallinnollisen ohjelman loppuarvio (2011–2015), 3–4.)

2.4 Osallisuuden merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä

Syrjäytyminen on poikkeamista yhteiskunnassa vallitsevista, hyvän elämän ihanteena olevista osallisuutta normittavista tekijöistä. Ajatus siitä, että kenenkään ei tule olla syrjäytynyt, vaan kaikkien tulee olla osallisena yhteiskunnan normaalista

elämäntavasta, elämänhallinnasta ja elinoloista, luo pohjan syrjäytymisen vastaiselle sosiaalityölle. (Sandberg 2015, 124.) Osallisuuteen sisältyy kolme osa-aluetta: riittävä toimeentulo ja hyvinvointi, toiminnallinen osallisuus sekä yhteisöihin kuuluminen ja jäsenyys. Yhteiskunnalliseen osallisuuteen kuuluu jokaisen mahdollisuus koulutukseen, terveyteen, asuntoon, työhön, toimeentuloon ja sosiaaliin suhteisiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Osallisuus on keskeisessä asemassa yksilön hyvinvoinnin ja terveyden tuottamisessa. On tärkeää huomioida jokaisen oikeus osallisuuteen omassa arjessa, kuulluksi tulemiseen sekä osallistumiseen itseä ja yhteisöä koskevaan päätöksentekoon. (Hämäläinen & Leemann 2016, 590.) Kansalaisten oikeus vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon sekä yhteiskunnan kehittämiseen ja toimintaan taataankin Suomen perustuslaissa (L 731/1999), terveydenhuoltolaissa (L 1326/2010), laissa potilaan asemasta ja oikeuksista (L 785/1992) sekä kunta-laissa (L 410/2015). Poliittisessa päätöksenteossa sosiaalinen osallisuus on hahmotettu köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemisen keinoksi sekä tasa-arvoisen ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan edistäjäksi. Yksilölle se merkitsee tunnetta yhteisöön ja yhteiskuntaan kuulumisesta esimerkiksi harrastusten, työn tai kansalaisjärjestötoiminnan kautta. (Hämäläinen & Leemann 2016, 590.)

Vanhempien osallisuuden vahvistaminen toimii tärkeänä tekijänä lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämisessä ja syrjäytymisen sekä ylisukupolvisen huono-osaisuuden ehkäisemisessä. Vanhempien osallisuus on edellytyksenä lapsiperheen kyvylle selviytyä haastavista elämäntilanteista ja elämänmuutoksista sekä perheen kehittymiselle tulevaisuuden haasteiden ylittämiseksi. Sillä on kolme ulottuvuutta: osallisuus perheessä, osallisuus lapsen asioiden käsittelyssä ja osallisuus ympäröivässä yhteisössä ja yhteiskunnassa. Vanhempien osallisuuden toteutumiseen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa koulutustaso, terveydentila, lapsen erityistarpeet, stressi, huolet ja erilaiset hankaluudet perheen arjessa, perheenjäsenten väliset suhteet, kokemukset oman lapsen palveluissa sekä elinolot ja vaikeudet omassa lapsuudessa. (Vuorenmaa 2016, 23–25, 32–36, 67.)

2.5 Lapsen osallisuuden merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä

Lapsen oikeus osallisuuteen määritellään YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa (1989). Osallisuus tulee esiin sopimuksen kuudessa eri artiklassa liittyen identiteetin kehittymiseen, autonomiaan, valinnan vapauteen ja osallistumiseen itseään koskevaan päätöksen tekoon. (Leinonen, Ojala & Venninen 2010.) Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016:ssa lapsen osallisuuden merkitys korostuu hyvän kasvun ja kehityksen tukijana (Opetushallitus 2016). Lapsen osallisuudella tarkoitetaan sitä, kuinka lapsi voi olla mukana määrittämässä ja toteuttamassa hänen hyvinvointinsa turvaamiseksi tehtävää työtä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Lapsen osallisuus.)

Osallisuus toteutuu, kun lapsi tuntee olevansa hyväksytty ja kuuluvansa omaan yhteisöönsä. Jotta lapsi voisi kokea tulevansa kuulluksi ja olevansa tärkeä, tulee hänen ajatuksiaan, tekemisiään ja olemistaan arvostaa. Toteutuessaan osallisuuden kokemuksen vaikutukset kantavat pitkälle ja mahdollistavat lapsen sosiaalisen vuorovaikutuksen kahden perustarpeen, tarpeen itseilmaisuuksiin sekä tarpeen tulla hyväksytyksi ja ymmärretyksi, täyttymisen. (Kaskela & Kronqvist 2012, 19–20.) Osallisuus on identiteettiin ulottuva kokemus ja identiteetin kehittymisen kannalta on ratkaisevaa saada olla osallisena itselle merkittävässä yhteisössä sekä mukana itseä koskevien asioiden käsittelyssä. Kokemus osallisuudesta toimii suojaavana tekijänä syrjäytymistä vastaan. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Lapsen osallisuus.)

3 VUOROVAIKUTUS

3.1 Vuorovaikutustaitojen kehittyminen

Yhteys toisiin ihmisiin on yksi ihmisen suurimmista kehityksellisistä tarpeista. Jotta lapsi voi kokea itsensä arvokkaana ja ainutlaatuisena yksilönä, tulee hänellä olla kiintymyssuhde ja rakastava yhteys toisiin ihmisiin. Turvallisen kiintymyssuhteen turvin hän uskaltaa lähestyä toisia ihmisiä ja muuta ympäröivää maailmaa. (Järvinen & Mikkola 2015, 21.) Perheen ja erityisesti vanhempien merkitys lapsen sosiaalisen kompetenssin kehittymiselle on suuri. Sosialisaatio eli päteväksi yhteiskunnan jäseneksi kasvaminen perustuu yhteyden tarpeeseen, mikä toteutuu vanhemman ja lapsen välisessä toimivassa vuorovaikutuksessa, jossa vanhemmat hoivaavat, suojelevat ja osoittavat kiintymystä lapselleen. (Neitola 2011, 44.) Lapsi oppii jo varhaisessa vaiheessa huoltajiensa kanssa sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvän vastavuoroisuuden, jota hän myöhemmässä vaiheessa alkaa harjoittaa vertaisryhmässä (Laaksonen 2012, 3).

3.2 Vuorovaikutussuhteet itsetunnon kehittäjinä

Hyvään mielenterveyteen liitetään usein hyvä itsetunto. Itsetunto kuvaa sitä minäkäsityksen osaa, joka nähdään itsessä positiivisena ja turvallinen kiintymyssuhde antaa mahdollisuuden sen suotuisalle kehittymiselle. Terveet ja hyvät vuorovaikutussuhteet ovat yhteydessä hyvään mielenterveyteen. Niiden merkitys on suuri kaikissa elämänvaiheissa vaikuttaen positiivisesti myös yleiseen terveydentilaan ja ihmissuhteisiin. Vaikeissa elämäntilanteissa vahva sosiaalinen verkosto tukee yksilön selviytymistä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 26.) Vuorovaikutus vaikuttaa merkittävästi itsetunnon kehittymiseen, sillä käsitys itsestä syntyy vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa ja varhaislapsuuden kokemukset muokkaavat minäkuvaa vahvasti. Lapsen itsetunto alkaa kehittyä sen mukaan, kuinka lapsen tarpeisiin vastataan ja kuinka paljon rakkautta ja hyväk-

syntää hän kokee saavansa osakseen. Vuorovaikutussuhteissa esiintyvä turvallisuus ja pysyvyys ovat terveeseen itsetuntoon vaikuttavia tekijöitä. Lapsen saama huolenpito ja hoiva luovat hänelle käsityksen siitä, että hän on arvokas, mikä edistää hyvän itsetunnon kehittymistä. Hyvän minäkuvan kehittyminen edellyttää, että lapsi saa vuorovaikutussuhteissaan kokemuksen turvallisuudesta ja hyväksynnästä. Lapsen tulee saada kokea, että häneen ja hänen kykyihinsä uskotaan. (Järvinen, Laine & Hellmann-Suominen 2012, 42; Babakulova 2011, 4–5.)

Herkin aika itsetunnon ja minäkuvan kehittymiselle sijoittuu ikävuosiin 5–12, jolloin lapsen arviointi-, havainnointi- ja päättelykyky kehittyvät voimakkaasti. Lapsen kyky arvioida rehellisesti itseään vahvistuu ja hän alkaa rakentaa minäkuvansa myös vertailemalla itseään toisiin ihmisiin. Ikätovereiden sekä opettajien ja muiden ohjaajien rooli lapsen itsetunnon rakentumisessa nouseekin tässä ikävaiheessa jopa vanhempien roolia tärkeämmiksi (Babakulova 2011, 5–6). Hyvä itsetunto toimii yhtenä merkittävimmistä tekijöistä yksilön pärjäävyyden taustalla. Kun lapsella on hyvä itsetunto, hän kokee selviävänsä arjen haasteista ja olevansa onnellisuuden arvoinen. Hyvän itsetunnon perustana olevat onnistumisen kokemukset auttavat lasta vaikeuksien kohtaamisessa ja uusiin haasteisiin tarttumisessa. Näin myös myöhemmissä elämänvaiheissa esiin tulevien ongelmien kohtaaminen ja niistä selviytyminen helpottuu. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2013, 30.)

3.3 Vuorovaikutus vertaisryhmässä

Ihmisellä on luontainen tarve olla yhteydessä muihin ihmisiin ja kuulua ryhmään. Uusin aivotutkimus puoltaakin ajatusta aivojen valtavasta energian käytöstä sosiaalisten tarpeiden säätelyyn ja kommunikointiin. Pienelle lapselle vuorovaikutuksessa oleminen on luontaista ja äärimmäisen kiinnostavaa. Monenlaiset sosiaaliset ympäristöt, kuten esimerkiksi perhe, ikätoverit ja media vaikuttavat lapsen kehittymisen taustalla ja lapset tarvitsevatkin erilaisia vuorovaikutusympäristöjä oppiakseen toimimaan niin aikuisten kuin vertaistensa parissa. Vertaissuh-

teissa toimiessaan lapsi omaksuu asenteita ja arvoja sekä rakentaa käsitystä itsestään. Sen lisäksi, että lapsi oppii itselleen tärkeitä hyvinvointia ja hyvää elämää tukevia asioita, hän oppii myös ymmärtämään ja tunnistamaan toisten tunteita ollessaan vuorovaikutuksessa heidän kanssaan. (Järvinen & Mikkola 2015, 25.)

Toisten lasten vaikutus lapsen sosiaalistumiseen ja kokonaiskehitykseen on sekä merkityksellistä että pitkäkestoista. Positiivinen vuorovaikutus ja hyvä itsearvosuus mahdollistuvat hyvässä vertaisryhmässä ja myönteisissä kaverisuhteissa. Vertaisryhmän vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa myös sosio-kognitiivisten ja kognitiivisten valmiuksien kehittymiseen. Lapsen sosiaalinen asema vertaisryhmässä säätelee mukaan pääsyn lisäksi myös vuorovaikutusta, mutta asia toimii myös päinvastoin – lapsen vuorovaikutustaidot vaikuttavat siihen, minkälaisen sosiaalisen statuksen hän ryhmässä saavuttaa. (Neitola 2011, 20.)

Myönteisten ihmissuhteiden rakentamiseen ja ylläpitämiseen sekä omien tavoitteiden saavuttamiseen vuorovaikutussuhteissa tarvitaan erilaisia taitoja. Kannustavat vuorovaikutussuhteet antavat tilaisuuden näiden harjoitteluun. Vertaisten parissa hankitut myönteiset kokemukset auttavat lasta myös uusien haasteiden kohtaamisessa. Sosiaalinen hyväksyntä, vuorovaikutustaidot ja vastavuoroiset ystävyyssuhteet ovatkin kytköksissä toisiinsa. Mitä enemmän lapsella on vertais-suhteita, sitä enemmän hänellä on mahdollisuuksia harjoitella näitä taitoja ja sitä todennäköisemmin hän saa vuorovaikutussuhteista myönteisiä kokemuksia. Vertaissuhteet antavat lapselle vuorovaikutustaitojen harjoittamiseen tasavertaisen ja haastavan ympäristön, missä kiintymys on ansaittava. (Laaksonen 2010, 7–8, 12; Järvinen & Mikkola 2015, 31.)

3.4 Vuorovaikutus ja sosiaaliset suhteet

Ystävyyssuhteiden merkitys kasvaa, kun lapsi siirtyy lapsuudesta keskilapsuuteen ja siitä nuoruuteen. Kun hän itsenäistyessään irtautuu vanhemmistaan, kaveripiirin merkitys sosiaalisen tuen tarjoajana kasvaa. Kuinka vuorovaikutus ka-

vereiden kanssa sujuu, vaikuttaa suoraan sosiaaliin taitoihin, yksinäisyyden kehittymiseen, uhrin rooliin päätymiseen ja sosiaaliin tilanteisiin liittyvän ahdistuksen syntymiseen jo ensimmäisten kouluvuosien aikana. Status, jonka lapsi saavuttaa kaveripiirissään, vaikuttaa erittäin todennäköisesti myös siihen, kuinka hän menestyy aikuisuudessa. Hyvä sosiaalinen kompetenssi eli sosiaalinen pätevyys johtaa parempiin akateemisiin saavutuksiin ja sosioemotionaaliseen eli sosiaaliin ja vuorovaikutustaitoihin sekä tunne-elämään liittyvään hyvinvointiin. Vastavasti se vähentää sosiaalista eriytymistä, laiminlyöntejä sekä muita psykososiaalisia sekä psyyken ongelmia. (Junttila 2010, 13–14, 18.)

Sosiaalisen syrjäytymisen kierre, jossa kelpaamattomuuden kokemukset seuraavat toisiaan, saattaa käynnistyä, jos lapsi jää ryhmän ulkopuolelle. Hyvien vuorovaikutustaitojen merkitys korostuu erityisesti pojilla, koska pojat ovat tyttöjä haulltomampia hyväksymään uusia tulokkaita leikkeihinsä. Koska lapset vielä alaluokillakin valitsevat kavereita myös sillä perusteella, miten he ajattelevat opettajan tai kasvattajan suhtautuvan lapsiin, korostuu opettajan tai kasvattajan vuorovaikutussuhteiden laadun merkitys hänen toimiessaan lasten kanssa. Kasvattaja luo omalla käyttäytymisellään ja puheillaan lapsille käsitystä siitä, minkälaisena hän kokee ryhmässä olevat lapset. (Neitola 2011, 21, 31; Järvinen & Mikkola 2015, 27.)

4 SADUTUS SYRJÄYTYMISTÄ EHKÄISEVÄNÄ MENETELMÄNÄ

4.1 Yleistä sadutuksesta

Sadutus on narratiivinen menetelmä, jolla voidaan tuottaa tietoa ja tuoda esiin henkilön ajatuksia ja tunteita ilman tulkintoja. Menetelmä eroaa muista narratiivisista menetelmistä siten, että siihen kuuluu tarinan tarkka sana- ja äännekirjaaminen, sen ääneen lukeminen sekä mahdollisien korjauksien tekeminen kertojan toiveesta. (Riihelä, Karlsson, Karimäki & Lastikka 2008, 98.) Sadutuksessa sadun kertojaa kutsutaan sadutettavaksi ja sen kirjaajaa saduttajaksi. Saduttaja kehottaa sadutettavaa kertomaan tarinan, jonka hän kirjaa ylös juuri sellaisena kuin se kerrotaan. Tarinan valmistuttua saduttaja lukee sen sadutettavalle, joka voi halutessaan vielä muuttaa tarinaa. Saduttajana voi toimia kuka tahansa, eikä menetelmä ole paikkasidonnainen. (Karlsson 1999, 60–63; Karlsson 2014, 20–28; Kuukasjärvi 2011, 28–30.) Sadutus voi toteutua joko ryhmasadutuksena tai yksilösadutuksena (Karlsson 2014, 34).

Sadutusmenetelmä kehitettiin Suomessa 1980-luvulla. Koulupsykologi Monika Riihelä alkoi kehitellä menetelmää koulupsykologityönsä yhteydessä muun muassa lasten itsetunnon kohentamiseksi. (Kuukasjärvi 2011, 21–22.) Vuonna 1995 alkaneen kehittämispäällikkö Monika Riihelän ja tutkija Liisa Karlssonin johtaman Satukeikka-hankkeen (Karlsson 1999, 4) aikaansaamana, menetelmää alettiin kutsua sadutukseksi. (Karlsson 2014, 191–192, 196.) Aluksi sadutuksen avulla keskityttiin lasten ajatusten esille tuomiseen, mutta nykyään sitä käytetään osallisuuden tukemiseen kaiken ikäisten henkilöiden kanssa (Kuukasjärvi 2011, 21).

Satujen kertominen antaa lapselle mahdollisuuden ottaa tarinan tapahtumien ja hahmojen kautta puheeksi asioita, jotka arjen toiminnoissa ja ryhmätilanteissa saattaisivat muuten jäädä kertomatta. Näin lapsi hahmottaa paremmin myös omaa elämäänsä ja vaikeiden asioiden käsittely voi olla luontevampaa. Satujen jakaminen toisen ihmisen kanssa lisää osallisuuden tunnetta, kehittää ajattelua ja kasvattaa ymmärrystä muita ihmisiä kohtaan. (Vesänen-Laukkanen 2004, 74–

75.) Onnistunut sadutus luo yhteyden kahden ihmisen välille ja toimii voimaannuttavasti itsetuntoa vahvistavana elementtinä (Karlsson 2014, 41).

4.2 Sadutuksen hyödyt ja haasteet

Sadutus on toimiva ryhmäytymistä ja yhteenkuuluvuutta vahvistava menetelmä esimerkiksi uuden ryhmän tai joukkueen aloittaessa toimintaansa. Se mahdollistaa ohjaajalle syvemmän tutustumisen sekä luottamuksellisemman ja henkilökohtaisemman suhteen syntymisen lapsen kanssa heti ensimmäisestä tapaamiskerrasta alkaen. Sadutuksen avulla voidaan saada selville lapselle tärkeitä asioita ja käsitellä iloa ja surua sekä hyvin vaikeitakin tilanteita ja tunteita. Sadutuksen tuloksia ei tulkita tai analysoida, eikä niiden perusteella arvioida kertojan persoonallisuutta tai luovuutta, vaan tarkoituksena on kuunnella mitä sadutettava haluaa kertoa. (Karlsson 2014, 28, 32–33.) Saduttajan aktiivinen halu kuunnella innostaa kertojaa kertomaan tarinaansa. Muiden toimintojen keskeyttäminen sadutushetken ajaksi ja saduttajan osoittama kiinnostuneisuus sadutettavaa sekä hänen kertomaansa tarinaa kohtaan, antaa sadutettavalle viestin siitä, että hänen maailmansa on kiinnostava, tärkeä ja arvostettu. Tämä mahdollistaa luottamuksellisen suhteen muodostumisen saduttajan ja sadutettavan välille. (Karlsson 2014, 24–28; Kuukasjärvi 2011, 28–29.)

Sadutuksesta saatava hyöty on suurin, kun lapsi kertoo tarinoita säännöllisesti pidemmällä aikavälillä. Tällöin hänen kykynsä ilmaista itseään kehittyy ja samalla hän huomaa saavansa toistuvasti mahdollisuuden rauhalliseen keskusteluhetkeen aikuisen kanssa. Sen seurauksena lapsi voi rohkaistua ilmaisemaan itseään syvemmin muissakin tilanteissa. (Karlsson 2014, 74.) Ymmärretyksi tulemisen kokemus rakentaa luottamusta vuorovaikutussuhteessa olevien kesken. Luottamuksen rakentuminen vie kuitenkin aikaa ja edellyttää vuorovaikutussuhteen jatkuvuutta. (Karila, Alasuutari, Hännikäinen, Nummenmaa & Rasku-Puttonen 2006, 111–113.) Sadutus vahvistaa lapsen itsetuntoa sekä parantaa kielellisiä taitoja ja keskittymiskykyä. Myös saduttaja hyötyy pitkäaikaisesta sadutuksesta, sillä menetelmän avulla hän saa informaatiota lapsen mielessä liikkuvista

asioista, tunnetilojen muutoksista sekä kiinnostuksen kohteista. (Karlsson 2014, 74.)

Sadutushetkiin voi liittyä erilaisia haasteita. Sopivaa sadutushetkeä voi olla vaikea löytää ja sadun kertomisen aloittaminen tai sen lopettaminen voi olla haastavaa. Lapsen kertomat sadut voivat myös sisältää rumia sanoja tai asioita. Jos lapsi ei kykene sadun kertomiseen, sadutus tulee jättää myöhempään ajankohtaan. Lasta ei saa pakottaa kertomaan satua. On mahdollista, että lapsi ei ymmärrä mitä sadun kertomisella tarkoitetaan, jolloin saduttaja voi esimerkiksi erilaisia satuja lukemalla havainnollistaa satujen monimuotoisuutta ja mahdollisuuksia. (Karlsson 2014, 252–254, 259–260.) Sadun lopettamisen helpottamiseksi voidaan käyttää sadutuspapereita, jolle satu kirjataan. Tällöin lapsi alkaa lopetella sadun kertomista, kun hän huomaa paperin täyttyvän. Lapselle voidaan myös kertoa, että saduttajalla on muuta tehtävää ja sopia milloin satua jatketaan. Yleensä satua on kuitenkin tarkoitus kirjoittaa niin kauan kuin lapsi tarinaansa kertoo. (Karlsson 2014, 261.) Lapselle on luonteenomaista testata kuulijaansa kertomalla erikoisia satuja tai rumia asioita. On kuitenkin tärkeää olla arvostelematta tarinan sisältöä, sillä usein rumia asioita sisältävien tarinoiden kertominen loppuu, kun lapsi huomaa, että aikuinen on luottamuksen arvoinen ja kirjaa kaiken hänen kertomansa paperille. Sadutuksen ei kuitenkaan ole tarkoitus satuttaa tai aiheuttaa pahaa mieltä, joten on hyvä keskustella lapsen kanssa, miltä tällaisen tarinan kertominen voi toisista tuntua. Saduissa pätevät samanlaiset säännöt kuin oikeassa elämässä, jossa toisten vahingoittaminen on kiellettyä. (Karlsson 2014, 264.)

4.3 Sadutus osana laadukasta kasvatustyötä

Erilaisten menetelmien käyttö on tärkeä osa laadukasta kasvatustyötä. Menetelmillä tuetaan lapsen osallisuutta ja kehityksen eri osa-alueita sekä ennaltaehkäistään ja loivennetaan ongelmia. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016:ssa osallisuuden edistäminen määritellään osaksi inklusiivista eli osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta edistävää toimintakulttuuria. Osallisuutta edistäviä rakenteita ja toimenpiteitä tulee tietoisesti kehittää. Kun lapsi

kohdataan arvostavasti ja hänen ajatuksiinsa sekä aloitteisiinsa vastataan, hänen osallistumisen ja vaikuttamisen taitonsa vahvistuvat. Lapsen sensitiivinen kohtaaminen ja tunne nähdyn ja kuullun tulemisesta vahvistavat osallisuutta. (Opetushallitus 2016, 24, 30.) Sadutus on yleisesti käytössä oleva, osallisuutta kasvattava menetelmä päiväkodeissa tapahtuvassa varhaiskasvatustyössä. Sen avulla voidaan parantaa ammattilaisen ja lapsen sekä lapsiryhmän jäsenten välisiä vuorovaikutussuhteita, tukea kielen kehitystä, vahvistaa lapsen rohkeutta ja identiteettiä sekä parantaa hänen hyvinvointiaan. Sadutus on hyvä väline myös lapsiryhmän havainnointiin, koska se tuo ammattilaiselle hyödyllistä tietoa toiminnan ja oppimisympäristön kehittämiseen. (Karlsson 2014, 197–234.)

Satuja on jo kauan käytetty osana varhaiskasvatusta tuomaan lapselle lohdutusta ja viihdykettä sekä pedagogisena työvälineenä. Lapsille on kuitenkin ominaista kertoa satuja ja tarinoita myös itse. Kerronnan avulla he voivat kokea ja käsitellä erilaisia tunnetiloja. Sadun kertominen antaa lapselle mahdollisuuden pysähtyä ja syventyä kahdenkeskiseen vuorovaikutukseen kasvattajan kanssa. (Mäkisalo-Ropponen 2007, 91.) Sadutuksella on myös ryhmäännyttävä vaikutus. Se lähentää ja yhdistää, lohduttaa ja rohkaisee. Se muuttaa keskustelukulttuuria demokraattisemmaksi, jolloin hiljaisimmat lapset tulevat kuulluiksi ja vastaavasti puheillaat kiinnostuvat muiden kuuntelemisesta. Näin uudet asiat sekä ajatukset saavat huomiota ja sadutettavat saavat mahdollisuuden tutustua toisiinsa eri pohjalta kuin aiemmin. (Karlsson 2006, 19.)

Sadutusta voi käyttää kaikenlaisissa lapsiryhmissä. Jo kaikista pienimmätkin lapset saavat onnistumisen kokemuksia aikuisen ymmärtäessä heidän viestintäänsä ja kirjatessa ylös heidän kertomaansa. Sadutus on hyödyllinen menetelmä myös erityis- sekä integroiduissa ryhmissä. Tuen tarpeessa olevat lapset saavat sadutuksen avulla onnistumisen kokemuksia, koska sadutuksessa ei ole oikeaa tai väärää tapaa kertoa tarinaa, eikä kertojalta odoteta tiettyä vastausta. (Karlsson 2014, 128.) Näin myös he saavat mahdollisuuden tulla kuulluiksi positiivisessa valossa, omana itsenään.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyömme tarkoitus oli tutkia sadutusmenetelmän käyttöä Icehearts-joukkue toiminnassa. Veimme sadutusmenetelmän Icehearts-toimintaympäristöön ja tutkimme sen toimivuutta kasvattajan ja lasten näkökulmista. Haimme vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten sadutus sopii Icehearts-toimintamalliin?
2. Miten sadutus edesauttaa lasten osallisuutta toiminnassa?
3. Miten sadutus parantaa vuorovaikutusta lasten ja kasvattajan välillä?
4. Miten joukkueen pojat kokivat sadutuksen?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Toimintaympäristö ja kohderyhmä

Opinnäytetyömme toteutui yhteistyössä Helsingin seudulla sijaitsevan Icehearts-poikajoukkueen kanssa. Joukkueeseen kuului tutkimusta toteutettaessa 12 7–8-vuotiasta lasta. Icehearts on syrjäytymisen ehkäisyyn ja hyvinvoinnin edistämiseen kehitetty toimintamalli, joka tarjoaa ammatillista kasvun tukea tuen tarpeessa oleville lapsille ja heidän perheilleen. Sen ovat kehittäneet Ilkka ja Ville Turcka, tavoitteenaan perustaa valtakunnallisesti toimiva järjestö, joka järjestää joukkueurheilutoimintaa syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Varhainen puuttuminen ja pitkäaikainen tukeminen ovat Icehearts-toimintamallin pääperiaatteita syrjäytymisen ehkäisyssä. Toiminta on suunnattu lapsille, joilla on varhaisessa vaiheessa todettu tuen tarpeita tai jotka eivät jostain muusta syystä voi osallistua muuhun harrastusseuratoimintaan. (Wickström 2014, 7–9.)

Joukkuetta perustettaessa Icehearts-kasvattajasta ja esikoulujen varhaiskasvatushenkilöstöstä koostuva moniammatillinen tiimi kokoaa lapsiryhmän, joka myöhemmin toimii urheilujoukkueena. Kunnan sosiaalitoimi osoittaa Iceheartsille alueen, jossa syrjäytymisvaarassa olevia lapsia on enemmän verrattuna kunnan muihin alueisiin. Icehearts vieraillee alueen päiväkodeissa ja kouluissa esittelemässä toimintaansa, minkä jälkeen päiväkotien henkilökunta valitsee lapset, joille toiminnasta voisi olla eniten hyötyä. Icehearts-kasvattaja käy valittujen perheiden luona kertomassa toiminnasta, minkä jälkeen lapset perheineen pääsevät halutessaan mukaan perustettavaan joukkueeseen. (Icehearts. Icehearts toiminta.) Joukkue toimii 12 vuoden ajan joukkueen ohjaajan eli kasvattajan tukemana. Kasvattajan työkaluna toimii joukkueurheilu, eikä varsinaisia ammatillisia työmenetelmiä ole käytössä. Aluksi joukkue koostuu noin kymmenestä lapsesta ja toiminta on iltapäiväkerhomaista, mutta vuosien varrella jäsenien määrä voi kasvaa jopa kahteenkymmeneen toiminnan muuttuessa urheilujoukkuemaisemmaksi. Suurin osa Icehearts-joukkueista on poikajoukkueita, mutta myös joitakin tyttöjoukkueita on perustettu. (Icehearts. Icehearts pähkinäkuoressa; Vartiamäki & Niemelä 2010, 29.)

Ensimmäisten alakouluvuosien aikana Icehearts-kasvattajat kohtaavat lapset joka arkipäivä koulussa sekä iltapäiväkerhotoiminnassa ja koulunkäynnin tukeminen on tärkeä osa toimintaa. Iltapäiväkerhotoiminnassa tutustutaan joukkueen urheilulajiin, minkä lisäksi kasvattajat auttavat lapsia läksyjen teossa sekä pelaavat ja leikkivät heidän kanssaan. Toiminnoissa mukana olemalla kasvattajien on mahdollista tukea lasta realistisen ja positiivisen kuvan muodostamisessa itsestään ja ympäristöstään. Kouluikäisille lapsille hyvä itseluottamus on erittäin tärkeää, sillä se tukee sosiaalisten taitojen oppimista ja samalla myös haasteiden kohtaaminen helpottuu. (Vartiamäki & Niemelä 2010, 33–35; Terveystieteiden tutkimuskeskus 2013, 30.)

Urheilujoukkuetoiminta on keskeisessä asemassa Icehearts-toiminnassa. Jokainen joukkue harjoittelee säännöllisesti yhtä joukkuelajia, esimerkiksi jalkapalloa, jääkiekkoa tai salibandya. Joukkuetoiminnan avulla lapset oppivat yhteistyö- ja ihmissuhdetaitoja sekä harjoittelun merkityksen omiin taitoihinsa nähden. Se edistää myös heidän fyysistä ja psyykkistä hyvinvointiaan. Pitkäkestoinen toiminta tukee lapsia ja perheitä erilaisissa elämäntilanteissa ja auttaa haasteiden voittamisessa. Jatkuva tuki on erittäin tärkeää lapsen hyvän kasvun ja kehityksen turvaamiseksi. Joukkuetoiminnan merkitys on laaja. Urheilutoiminnan lisäksi se on monelle elämää parempaan suuntaan johdettava kokemus. (Icehearts. Icehearts pähkinäkuoressa; Wickström 2014, 10–16.)

Icehearts-joukkuetoiminnassa poikajoukkueen kasvattajana toimii aina mies. Hänen tehtävänsä on toimia pojille luotettavana, turvallisena ja kannustavana aikuisena tukien siten poikien hyvää kasvua ja kehitystä kohti aikuisuutta. Kasvattajan roolin merkitys esikuvana korostuu erityisesti niiden poikien kohdalla, joilla ei ole jatkuvaa isäsuhdetta tai suhde isään on etäinen. Poikien saaman pitkäkestoisen tuen ja hyödyn lisäksi varhainen puuttuminen ja ongelmien ennaltaehkäisy on kustannustehokasta, sillä syrjäytyminen ja sitä seuraavat ilmiöt tulevat pitkittyesään yhteiskunnalle kalliiksi. (Vartiamäki & Niemelä 2010, 12–13.)

6.2 Sadutuksen toteutus

Sadutus toteutettiin Icehearts-yhteistyöjoukkueemme kanssa keväällä 2017. Tapasimme yhteistyöjoukkueemme kasvattajan ja lapset ensimmäisen kerran huhtikuussa 2017. Ensin tutustuimme joukkueen kasvattajaan, jonka kanssa keskustelimme tutkimuksen toteutuksen kulusta. Sovimme vierailevamme joukkueen luona viisi kertaa, joista ensimmäisen tavoitteena oli tutustua joukkueen poikiin. Kolme seuraavaa käyntiä päätimme käyttää sadutuksen toteuttamiseen ja viimeisellä käynnillämme sovimme toteuttavamme tutkimushaastattelut. Käynteihimme sisältyi myös lasten ja kasvattajan käyttäytymisen havainnointia sadutustilanteissa.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan yleisten periaatteiden mukaan tutkittavilta on saatava suostumus tutkimuksen toteuttamiseen suullisesti, kirjallisesti tai tulkitsemalla hänen käyttäytymisensä perusteella ilmaisevan suostumuksensa. Lasten kohdalla ohjetta voidaan soveltaa kaikkia edellä mainittuja tapoja huomioiden. (Hyvärinen, Nikander, Ruusuvuori 2017, 316.) Haimme Iceheartsilta tutkimuslupaa ja hakemuksemme hyväksyttiin huhtikuussa 2017. Tämän jälkeen pyysimme lasten vanhemmilta kirjallista (liite 1) lupaa lasten osallistumisesta opinnäytetyöhömmme. Lomakkeet toimitettiin poikien vanhemmille kasvattajan välityksellä. Kasvattaja toivoi, että hän saisi kertoa itse opinnäytetyöprosessistamme ja lapsiryhmässä tapahtuvasta toiminnastamme joukkueen pojille sekä pyytää heidän suostumuksensa saduttamiseen ja siihen liittyvän tutkimuksen tekemiseen. Hän perusteli toivettaan sillä, että hänen tuntemuksena lapsiryhmästä on syvempi kuin opinnäytetyöryhmämme jäsenillä ja siksi hän tietää kuinka käyntiemme tarkoitus kannattaa ilmaista lapsille, jotta se tulee oikein ymmärretyksi. Olimme paikalla, kun kasvattaja kertoi vierailujemme tarkoituksesta.

Sadutuksen tarkempi tuntemus ennen vierailuja oli tärkeä osa tutkimusprosessiamme. Perehdyimme sadutusta käsittelevään kirjallisuuteen ja kukin opinnäytetyöryhmämme jäsen teki tahollaan koesadutuksia tutkimuksen toteutusta edeltävinä viikkoina. Koesadutukset osoittivat, että sadun saaminen sadutettavalta voi olla haastavaa. HavaitSIMME myös, että sadutuksen tulee toimiakseen olla toistuvaa ja se edellyttää useita käyntikertoja lasten luona, sillä lapsen motivaatio

sadutukseen vaihtelee päivittäin. Totesimme koesadutuksissamme, että toistuvuus lisää lapsen luottamusta saduttajaan kohtaan ja luottamuksen saavuttamisen jälkeen sadunkerronta helpottuu. Saimme myös erilaisia kokemuksia siitä, kuinka ympäristön häiriöt ja häiriöttömyys vaikuttavat lapsen haluun kertoa tarinaa. Havaitsimme, että ympäristössä ilmenevät muut virikkeet saattavat viedä lapsen mielenkiinnon toisaalle, joten sadutustilanne on hyvä pitää mahdollisimman rauhallisena.

Tutkimuksemme toteutuspaikka oli koulu, jossa yhteistyöjoukkueemme 7–8-vuotiaat pojat kokoontuvat koulupäiviensä päätteeksi. Arkipäivisin tapahtuva toiminta on kasvattajan ohjaamaa, lasten tarpeisiin räätälöityä iltapäiväkerhotoimintaa, jossa harjoitellaan myös tulevaa joukkueurheilulajia. Ensimmäisen vierailumme aikana suunnittelimme kasvattajan kanssa sadutuksen muodon ja sadutusympäristön, sekä tutustuimme joukkueen poikiin iltapäiväkerhon toimintaan osallistumalla. Pelasimme muun muassa joukkuepelejä, ulkoilimme ja autoimme lapsia koulutehtävissä. Poikien erilaiset tuen tarpeet ja haasteet vuorovaikutustilanteissa tulivat esiin myös vierailumme aikana. Nämä erityispiirteet, kuten eriaisteiset keskittymisen ja tarkkaavaisuuden haasteet, oli huomioitava myös sadutushetkiä suunniteltaessa, minkä vuoksi päädyimme toteuttamaan sadutuksen yksilösadutuksena. Kasvattajan kokemuksen mukaan poikien erityistarpeet olisivat voineet luoda ryhmäsadutuksessa tilanteita, joissa poikien olisi ollut mahdotonta keskittyä sadutustapahtumaan. Lisäksi yksilösadutus antoi jokaiselle joukkueen pojalle mahdollisuuden saduttajan jakamattoman huomion saamiseen ja kuuluksi tulemiseen.

Sadutuksen tapahtumapaikaksi suunniteltiin kirjastohuone, jossa sadutus olisi mahdollista toteuttaa ilman lapsiryhmässä ilmeneviä häiriötekijöitä. Sovimme, että sadutustilanne tapahtuisi kahden kesken yhden opiskelijan ja lapsen välillä, kasvattajan seurattessa sadutuksen kulkua. Lisäksi päätimme, että sadut kirjattaisiin jokaiselle pojalle annettavaan henkilökohtaiseen sadutusvihkoon. Asetimme joukkueen kasvattajan kanssa yhteiseksi tavoitteeksemme saduttaa kevään aikana jokaista ryhmätoiminnassa paikalla olevaa poikaa vähintään kerran. Näin jokainen lapsi saisi kokemuksen siitä, mitä sadutus käytännössä on. Joukkueeseen kuuluu 12 poikaa, joista tapasimme käyntiemme aikana kymmenen.

Nämä kymmenen poikaa osallistuivat sadutukseen ja haastatteluihin. Kahta joukkueen pojista emme saduttaneet, sillä he eivät olleet läsnä iltapäiväkerhotoiminnassa vierailujemme aikana.

Aloitimme sadutuksen toisella vierailukerrallamme huhtikuussa 2017. Aiemmasta suunnitelmastamme poiketen sadutus tapahtui iltapäiväkerhotilassa, sillä oli haastavaa saada lapsia poistumaan luokkahuoneesta. Havaitsimme, että toimivin tapa lähestyä poikia oli heidän sen hetkiseen toimintaansa mukaan liittyminen. Laskeuduimme lattiatasolle leikkimään ja pelaamaan lasten kanssa, jotta tilanne pysyi mahdollisimman rentona ja luontevana. Pyrimme saduttamaan poikia sitä mukaa kun he saapuivat paikalle, ja yhtä poikaa sadutti aina yksi opiskeleva. Jatkoimme lasten saduttamista samalla tavoin kolmannella ja neljännellä vierailukerrallamme. Näillä kerroilla myös kasvattaja osallistui sadutukseen. Joukkueen toiminnassa oli mukana kasvattajan lisäksi kaksi muuta ohjaajaa, mikä antoi kasvattajalle mahdollisuuden suunnata huomiotaan sadutustapahtumiin, sekä tehdä sadutusta vierailujemme välillä. Kasvattaja sadutti mahdollisuuksiensa mukaan joukkueen lapsia käyntiemme välillä. Hän teki sadutusta esimerkkinä tapaan iltapäiväkerhotilassa, saadessaan siihen rauhallisen ja sopivan tilaisuuden. Sadutuskertojen edetessä jotkut pojista hakeutuivat pyytämättä hänen luokseen sadutusta varten, kun taas joiltakin satu jäi kokonaan saamatta. Pojat yhdistivät sadutuksen erityisesti läsnäoloomme, mikä vaikutti siihen, että meidän ollessamme paikalla satuja syntyi enemmän. Monen saduttajan läsnäolo mahdollisti lisäksi useamman sadun syntymisen.

6.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme toteutui kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kvalitatiivinen tutkimus on usein ei-tilastollinen tutkimus ja siinä tärkein tutkimusväline on tutkija itse (Grönfors & Vilkkä 2011, 4–5). Tutkija esittää tutkittavalle tutkimuskysymykset omaan kokemusmaailmaansa pohjaten ja tulkitsee tutkimuskohdetta sekä analysoi vastauksia oman ymmärryksensä kautta. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että sen kautta ei pyritä löytämään totuutta tutkittavaan asiaan, vaan tavoitteena on tutkimuksesta syntyneiden tulkintojen kautta tuoda

esille jotakin, mikä ei ole välittömästi havaittavissa. Laadullinen tutkimus keskittyy tarkastelemaan merkitysten maailmaa. Se tutkii merkityksiä ja merkityskokonaisuuksia, jotka ovat lähtöisin ihmisestä ja ilmenevät esimerkiksi ajatuksina ja toimintana tai päämäärien asettamisena. Tutkimuksen tavoitteena on löytää vastauksia tutkimuskysymyksiin ihmisen kokemasta todellisuudesta käsin. (Vilkka 2015, 75–76.)

6.3.1 Haastattelu

Yksi tapa halutun tiedon saamiseksi on haastattelu, jonka valitsimme opinnäytetyössämme käytettäväksi tiedonkeruumenetelmäksi. Ennen haastattelujen aloittamista on tiedettävä mitä haastattelun lajeja aikoo käyttää (Hyvärinen ym. 2017, 36). Käytimme strukturoimatonta haastattelua tiedonkeruumenetelmänä kasvattajan kanssa. Sitä voidaan kutsua myös kliiniseksi haastatteluksi, avoimeksi haastatteluksi, syvähaastatteluksi, asiakaskeskeiseksi haastatteluksi tai keskustelunomaiseksi haastatteluksi. Strukturoimaton haastattelu rakentuu avoimien kysymyksien ympärille. Aiheen määrittely on väljää ja haastattelu etenee haastateltavan ehdoilla. Haastatteliija syventää kysymyksillään haastateltavan vastauksia ja rakentaa haastattelun jatkoa niiden avulla. Edellinen vastaus johdattaa seuraavaan kysymykseen ja avoin haastattelu muistuttaakin hyvin paljon keskustelua. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 45–46.) Jotta haastattelusta saatu aineisto voidaan analysoida, sen tulee olla teksti- tai kuvamuodossa (Vilkka 2015, 89). Aineiston purkamisen helpottamiseksi nauhoitimme kasvattajan haastattelun, minkä jälkeen litteroimme aineiston eli kirjoitimme sen tekstimuotoon.

Lasten ajatusten tiedonkeruu tapahtui yhdistämällä strukturoitu lomakehaastattelu puolistrukturoituun haastatteluun (liite 2, liite 3). Strukturoidulla lomakehaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, joka tehdään lomaketta apuna käyttäen. Lomakkeeseen on rakennettu eksaktit kysymykset ja niihin kuuluvat vastausvaihtoehdot. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 202.) Kysymysten esittämisjärjestys ja muoto ovat täysin määrättyjä. Oletuksena on, että kysymykset merkitsevät samoja asioita kaikille haastateltaville. Lomakehaastattelu on helppo ja nopea to-

teuttaa ja sen avulla kerätty aineisto on helppo kvantifioida eli kuvata määrällisesti. Strukturoitu lomakehaastattelu on käytetyin haastattelulaji. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 44–45.) Puolistrukturoitu haastattelu on menetelmä, jolle on monia eri määritelmiä. Siinä kysymysten muoto on kaikille sama, mutta niiden järjestys voi vaihdella. Toisaalta se voidaan määritellä siten, että kysymykset ovat ennalta määrättyjä, mutta niiden järjestys voi vaihdella. Kaikille määrittelyille on kuitenkin ominaista, että haastattelun jokin näkökulma pysyy muuttumattomana, mutta ei kaikki. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47.)

6.3.2 Havainnointi

Ihmisten toiminnan tarkkailu tietyssä tilanteessa on hyväksi todettu tiedonkeruumenetelmä (Vilkka 2015, 91). Se on tieteellisen tutkimuksen metodi, jonka avulla saadaan tietoa muun muassa siitä, toimivatko ihmiset tietyissä tilanteissa kuten he kertovat toimivansa. Valitsimme havainnoinnin yhdeksi tutkimusmenetelmäksemme, sillä se sopii tutkimuksiin, joissa selvitetään ihmisen toimintaa ja vuorovaikutusta toisten ihmisten kanssa. (Vilkka 2006, 33.) Havainnointi antaa vastauksia siihen miltä asiat näyttävät ulospäin sekä miten ihmiset toimivat. Se ei kuitenkaan kerro syitä käyttäytymisen taustalla. Havainnointia on tämän vuoksi hyvä tukea tutkimushaastattelulla, jonka avulla saadaan vastauksia myös ”miksi” kysymyksiin. (Vilkka 2015, 91.) Haastattelun ja havainnoinnin yhdistäminen antaa mahdollisuuden analysoida tuloksia moniulotteisemmin, sillä havainnot täydentävät haastatteluista saatuja tietoja.

Havainnointia voi tehdä monella tavalla, joista yleisimpänä pidetään tiedon keräämistä visuaalisesti. Havainnoinnissa voi kuitenkin käyttää kaikkia aisteja aina kuulosta tuntoaistiin. (Metsämuuronen 2008, 42.) Tutkimuksessamme havainnointi tapahtui osallistuvan havainnoinnin kautta. Osallistuvassa havainnoinnissa aineistoa kerätään osallistumisen välityksellä, jolloin tutkijan rooli ulkopuolisena tarkkailijana jää mahdollisimman vähäiseksi (Grönfors & Vilkka 2011, 52). Osallistuva havainnointi mahdollistaa myös sen, että tutkija voi tutustua ja tuntea tut-

kimuksensa kohteen lähemmin kuin jos havainnointi tapahtuisi etäältä ilman osallistumista. Osallistuvalla havainnoinnilla havainnointikokemus on runsaampaa ja kokonaisvaltaisempaa aistihavaintojen tekoa. (Metsämuuronen 2008, 43.)

6.4 Tutkimushaastattelujen kulku

Aloitimme tiedonkeruun sadutuksen kokemuksista kasvattajan haastattelulla. Toteutimme haastattelun lasten koulupäivän aikana. Käytössämme oli koulun luokahuone, jossa saimme olla rauhassa kasvattajan kanssa. Valitsimme kasvattajan haastattelun toteutettavaksi avoimena haastatteluna eli syvähaastatteluna. Sen ominaispiirteisiin kuuluu, että haastattelua ei ole rakennettu ennalta määrättyjen kysymysten ympärille, vaan haastateltava saa puhua aiheesta vapaasti. Avoin haastattelu kulkee haastateltavan ehdoilla ja rakentuu hänen valitsemiensa aiheiden ympärille. Näihin aiheisiin haetaan tarkennusta lisäkysymysten avulla. (Vilkka 2015, 81.) Haastattelu aloitettiin kehotuksella: ”Kertoisitko vapaasti minäkalaisia kokemuksia sait sadutuksesta.” Tällä pyrimme varmistamaan, että kasvattajan näkökulmasta keskeisimmät asiat tulevat haastattelussa esille. Näin Icehearts saisi tutkimuksestamme mahdollisimman suuren hyödyn oman toimintansa kehittämiseen. Haastattelu oli keskustelunomainen, ja kasvattaja otti esiin monia näkökulmia, joten lisäkysymyksiä oli tarpeetonta esittää. Kasvattajalle tehty haastattelu äänitettiin ja litteroitiin. Litteroitavan tekstin on vastattava sanatarkasti haastateltavan kertomaa (Vilkka 2015, 89). Haastattelu kirjattiin tekstimuotoon sellaisenaan sitä muuttamatta tai muokkaamatta sen tarkempaa analysoimista varten.

Kasvattajan haastattelun jälkeen haastattelimme joukkueen kymmentä sadutukseen osallistunutta poikaa. Lapsia haastateltaessa on huomioitava, että haastattelupaikalla voi olla merkitystä lapsen kanssa syntyvään keskusteluun ja siksi on hyvä varmistaa jo ennalta, että haastattelupaikka on rauhallinen (Hyvärinen ym. 2017, 317). Lasten haastattelut toteutettiin rauhallisessa kirjastotilassa yksi lapsi kerrallaan. Lapsen lisäksi haastattelutilanteessa olivat läsnä kaikki opinnäytetyöryhmämme jäsenet. Kirjastohuone osoittautui toimivaksi tilaksi lapsen näkökul-

masta, sillä huoneessa oli perinteisten työpöytien lisäksi myös säkkituoleja ja patjoja, joille lapsi saattoi halutessaan rennosti asettua. On todennäköistä, että lapset lähtivät aiempaa luottavaisemmin erilliseen tilaan kanssamme haastattelua varten, koska olimme jo ehtineet tutustua toisiimme syvemmin sadutuksen ja muun toiminnan kautta.

Aloitimme haastattelut kyselemällä lapsilta kuulumisia esimerkiksi koulupäivän kulkuun liittyen. Alun vapaamuotoisilla kysymyksillä saadaan luotua vapautuneempi tunnelma ja kerättyä tietoa lapsen tavasta ilmaista itseään (Hyvärinen ym. 2017, 324). Strukturoituun haastatteluun liittyy useimmiten kyselylomakkeeseen perustuva vuorovaikutteinen haastattelu tutkijan kanssa, joten täytimme kysymyslomakkeen (liite 2) lapsen kanssa yhdessä. Haastattelutilanteessa yksi opiskelija vastasi lomakkeen täytöstä ja puolistrukturoidun osuuden vastausten kirjaamisesta, jolloin kahdelle opiskelijalle jäi tilaa keskittyä haastattelukysymysten esittämiseen ja vapautuneen tunnelman ylläpitämiseen.

Kyselylomakkeella saimme hankittua valitsemistamme teemoista määrällistä tietoa. Tämä haastattelun laji toimiikin hyvänä tiedonkeruumenetelmänä silloin kun halutaan tutkia hyvin rajatusti mielipidettä johonkin tiettyyn asiaan (Vilkkä 2015, 79). Tutkimuksessamme aihe rajautui lasten mielipiteisiin sadutuksesta. Strukturoidun osion jälkeen haastattelu eteni puolistrukturoituun osuuteen. Puolistrukturoidulla haastattelulla pyritään hakemaan strukturoidun osion teemoihin lisätietoja (Vilkkä 2015, 79). Puolistrukturoidun haastattelun (liite 3) teemat seurasivatkin strukturoidun osuuden teemoja siitä miltä sadutus lapsista tuntui, miten he kokivat ajatuksen yhteisistä sadutuksista ja mitä ajatuksia sadutuksen jatkaminen heissä herätti.

Haastattelutilanne on lapsille luonnoton ja vieras, minkä vuoksi heitä haastateltaessa on syytä ottaa huomioon, että vastausten saaminen voi olla haasteellista. He saattavat kokea, että heitä kuulustellaan, arvioidaan ja arvostellaan vastausten perusteella tai he voivat ajatella, että heidän on täytettävä haastattelijan odotukset, jolloin aidot vastaukset voivat jäädä piiloon. (Kuukasjärvi 2011, 27–28.) Lapsille on luontaista käsitellä asioita leikin kautta, joten pyrimme tekemään sekä

haastattelutilanteesta että lapsille suunnatusta haastattelulomakkeesta (liite 2) leikkimielisen ja selkeän, jättäen tilaa myös vapaalle keskustelulle.

6.5 Havainnoinnin kulku

Osallistuimme tutkimusta tehdessämme lasten toimintoihin ja havainnoimme heidän käytöstään ennen sadutusta, sadutuksen eri vaiheissa ja sen jälkeen. Havainnoimme myös kasvattajan käyttäytymistä sadutustilanteissa. Pidimme havainnoistamme havainnointipäiväkirjaa kirjaamalla havaintoja ylös jokaisen käyntikerran jälkeen. Kukin opinnäytetyöryhmämme jäsen kirjasi tekemänsä havainnot omaan päiväkirjaansa. Keskustelimme tekemistämme havainnoista kunkin käyntimme jälkeen sekä koostimme niistä lopuksi yhdessä yhteenvedon. Luokitelimme havainnot niiden toistuvuuden mukaan. Yhteenvedossa nostimme esille havainnot, jotka joko selkeästi toistuivat käyntiemme aikana tai joita jokainen työryhmämme jäsen oli sadutustilanteissa tehnyt.

6.6 Aineiston analysointi

Aineiston analyysi aloitetaan aineiston läpikäynnistä ja litteroinnista eli tekstiksi purkamisesta. Vuoden 2017 kesän aikana kävimme läpi haastatteluista saatuja tuloksia. Tutkimuksessamme huomio kiinnittyi puheen sisältöön, jolloin ei ole tarpeen litteroida huokauksia, äänenpainoja tai taukoja puheessa. (Hyvärinen ym. 2017, 427.) Analysoimme kasvattajan haastattelusta saatuja tuloksia haastattelussa eniten esiin nousseiden teemojen pohjalta. Lasten kanssa tekemämme strukturoitu haastattelu mahdollisti määrällisen vertailun liittyen lasten kokemukseen sadutuksen mielekkyydestä ja kiinnostukseen sen jatkamiselle joukkueen tulevassa toiminnassa. Puolistrukturoidun haastatteluosuuden aineiston jätimme analysoimatta, sillä se ei tuonut tutkimuksellemme lisäarvoa. Analysoimme lisäksi saatuja vastauksia suhteessa havaintoihimme lasten ja kasvattajan käyttäytymisistä sadutustilanteissa.

Analysoimme kasvattajan haastattelun kvalitatiivisella eli laadullisella sisällönanalyysillä, pohjautuen aineistolähtöiseen lähestymistapaan. Kvalitatiivista sisällönanalyysiä käytettäessä analyysi alkaa jo aineistoa kerättyä. Analyysiprosessi on systemaattista, mutta joustavaa ja esimerkiksi analyysikategoriat voivat muuttua sen aikana. Päätimme sisällyttää tutkimusanalyysiin myös määrällisen eli kvantitatiivisen osuuden lasten lomakehaastatteluun liittyen. Kvantitatiivisen sisällönanalyysin tavoitteena on esittää sisältö numeraalisessa muodossa. (Seitamaa-Hakkarainen 2014.) Lasten lomakehaastattelu tuki määrällisen sisällönanalyysin käyttöä ja totesimme, että se tuo tärkeää informaatiota Iceheartsille sadutuksen jatkokäyttöä ajatellen. Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen sisällönanalyysi tukevat näin toisiaan ja tuovat laajan informaation sadutusmenetelmän käytöstä Icehearts-toiminnassa sekä lasten että kasvattajan näkökulmasta katsottuna.

Kvalitatiivisen sisällönanalyysin alussa aineisto tekstualisoidaan, minkä jälkeen laaditaan luokittelurunko (Seitamaa-Hakkarainen 2014). Litteroinnin suhteen teimme päätöksen säilyttää teksti mahdollisimman autenttisenä emmekä siksi muokanneet puhekielen ilmaisuja kirjakielen muotoon. Valitsimme kasvattajalta saadun haastatteluaineiston sisällön pohjalta luokittelurungoksi seuraavat teemat: kasvattajan kokemukset, sadutuksen vaikutukset vuorovaikutussuhteeseen, sadutus osana joukkuevoimintaa ja lasten yksilölliset erot. Kvalitatiivisessa sisällönanalyysissä on tärkeää pyrkiä säilyttämään mahdollisimman autenttinen suhde haastatteluaineistoon raporttia laadittaessa (Seitamaa-Hakkarainen 2014). Valitsimmekin haastatteluaineistosta lainauksia tukemaan haastatteluaineiston raportointia, jolloin hänen haastattelussaan eniten painottuvat asiat tulevat selkeästi esille. Lasten lomakehaastattelusta teimme kvantitatiivista sisällönanalyysiä käyttäen diagrammeja, jotka osoittavat graafisesti mitä lapset ajattelivat sadutuksen mielekkyydestä, sen käyttötavasta ja käytöstä tulevaisuudessa.

Kävimme lisäksi läpi lapsiryhmässä viettämistämme tuokioista tekemiämme havaintoja, joita olimme kirjanneet ylös käyntikertojemme jälkeen. Havainnoinnista kerätystä aineistoista keskeisinä teemoina nousivat esiin: kasvattajan käytöksen

muutokset sadutuskertojen edetessä, lasten käytöksen muutokset sadutuskertojen edetessä, luottamuksen rakentuminen ja kahdenkeskisen hetken tärkeys. Koostimme havainnoistamme opinnäytetyöhömme yhteenvedon ja kytkimme sen täydentämään haastatteluista saatua informaatiota.

6.7 Mallinnus

Toteutimme Iceheartsin toiveesta osana opinnäytetyötämme sadutuksen mallinnuksen (liite 4) kaikkien joukkueiden kasvattajien käyttöön. Iceheartsin toiminnanjohtajan mukaan sadutus tullaan sen avulla ottamaan uudeksi menetelmäksi Icehearts-kasvattajien työhön joukkueiden parissa. Mallinnus on tiivistelmä sadutuksesta ja sen käytöstä ja valitsimme sen toteuttamispohjaksi PowerPointesityksen. Esitys koostuu kahdeksasta diasta, jotka tiivistetysti kertovat sadutuksesta saatavat hyödyt, kuinka sadutus työmenetelmänä toimii ja tietoa tyypillisimmistä ongelmatilanteista. Esityksessä on tuotu esille erityisesti joukkueuetoiminnassa huomioitavat asiat. Sadutusmenetelmä on perusajatukseltaan yksinkertainen, joten mallinnuksella pystytään tuomaan selkeästi esiin sadutuksen käyttöhyödyt ja sen toteutustapa. Mallinnuksen on tarkoitus toimia ohjeena, jota seuraamalla kuka tahansa kasvattaja pystyy milloin tahansa aloittamaan sadutuksen.

Iceheartsin joukkueuetoiminnan koordinaattori tulee huolehtimaan siitä, että tieto sadutuksesta tavoittaa kaikki kasvattajat. Sadutusmallinnus liitetään Iceheartsin sisäiseen intranettiin, jossa se on kaikkien kasvattajien saatavilla kasvattajille tarkoitetussa materiaalipankissa. Intranettiin lisätään myös uutinen sadutusmallinnuksesta ja opinnäytetyömme tuloksista. Tieto uutisesta tullaan lisäksi jakamaan kasvattajille sähköpostitse valmiin opinnäytetyön luovutuksen jälkeen touko-kuussa 2018, jotta informaatio sadutuksen hyödyistä ja käytöstä saadaan kaikkien kasvattajien tietoon. Joukkueuetoiminnan koordinaattorin kanssa on sovittu, että Icehearts sopii sisäisesti sadutuksen yhteyshenkilöstä joukkueuetoiminnassaan. Kyseinen henkilö vastaa siitä, että sadutuksesta kiinnostuneet saavat aiheesta tarvittaessa lisätietoa. Mallinnus sisältää myös tietoa kirjallisuudesta, johon aiheesta kiinnostuneet voivat halutessaan tutustua.

Olemme testanneet mallinnuksen toimivuutta lähipiiriimme kuuluvien henkilöiden avulla. Henkilöt tutustuivat sen sisältöön, minkä jälkeen he kertoivat siihen liittyviä ajatuksiaan ja kuinka he mallinnuksessa olevan tiedon perusteella toteuttaisivat sadutustuokion. Mallinnuksen koekäyttäjien mukaan sen sisältö oli selkeä ja ytimessä joitakin lauserakenteita lukuun ottamatta. Sadutuksen kulku oli heidän mielestään tuotu mallinnuksessa hyvin esiin ja sen perusteella he tiesivät, kuinka sadutustuokiossa toimitaan. Koekäytöstä saamiemme kommenttien perusteella korjasimme muutamia mallinnuksen lauserakenteita ja vaihdoimme asiasisältöjen sijainteja tekstissä käyttäjäystävällisemmiksi.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Kasvattajan kokemukset

Pyrimme tutkimuksemme avulla selvittämään, kuinka sadutus soveltuu Icehearts-toimintamalliin, miten se vahvistaa lasten osallisuutta toiminnassa ja millä tavoin se parantaa vuorovaikutusta lasten ja kasvattajan välillä. Yhteistyöjoukkueemme kasvattajan mielestä sadutus on toimiva menetelmä Icehearts-joukkue-toiminnassa ja sen käytöstä hyötyvät niin lapset kuin kasvattajakin, kunhan sen käyttöönottoajankohta ja -paikka ovat tarkkaan suunniteltuja. Kasvattaja kertoi sadutuksen toimivan hyvänä menetelmänä vuorovaikutuksen lisäämiseksi. Tutkimuksen lyhytkestoisuuden vuoksi kasvattaja ei ollut havainnut lasten osallisuuden lisääntymisen vaikuttavan ryhmän toimintaan, joten emme saaneet vastausta tutkimuskysymykseen, miten sadutus edesauttaa lasten osallisuutta toiminnassa. Tutkimuskysymyksiin liittyvien teemojen lisäksi kasvattaja nosti esiin lapsiryhmän sisällä esiintyvät yksilölliset erot liittyen sadutuksesta saataviin hyötyihin.

7.1.1 Sadutuksen vaikutukset vuorovaikutussuhteeseen

Sadutuksen pyrkimys on lisätä luottamusta saduttajan ja sadutettavan välillä sekä parantaa heidän keskinäistä vuorovaikutustaan (Karlsson 2014, 74). Aluksi sadutusmenetelmä ja sen käytön aloittaminen tuntui kasvattajasta vieraalta ja luonnottomalta. Kasvattaja sadutti kuitenkin ryhmän lapsia myös käyntiemme välillä, mikä johti joidenkin poikien kohdalla pyyntöihin yhteisestä sadutushetkestä kasvattajan kanssa. Sadutuskertojen toistuessa ja muuttuessa luontevammiksi, kasvattaja kertoi menetelmän parantaneen hänen ja lasten välistä vuorovaikutusta. Sadutuksen avulla syntynyt kahdenkeskinen hetki tarjosi lapsille tilaisuuden puhua heitä koskevista henkilökohtaisista asioista.

Mä voisin kuvitella et mitä pitempään sitä jatkaa ni sen luontevamaks se tulee ja sen ikään kuin hedelmällisempää se on mulle sekä ennen kaikkea sit niille pojille.

Sit toisaalta niinä kertoina ku se on onnistunut niin. On muutama poika kenen kanssa siitä on sitä kautta saanu aikaa ja ei niinkää sen saduttamisen kautta vaan sit sen jälkeen et ku ne on saanu kerranki pysäytettyyn ni sit on alkanu kertoo muuta sen sadun jälkee.

Kyl mä niinku nään noiden niin sanottujen erityislasten tota osalta sen kuitenkin hedelmällisenä sikäli että se on niille.

7.1.2 Sadutus osana joukkue toimintaa

Kasvattaja kertoi sadutuksen olleen haastavaa, mutta siitä saavutettavat hyödyt kuitenkin tukevat menetelmän käytön jatkamista. Hän kertoi ajattelevansa toimivimman ajankohdan sadutuksen aloittamiselle olevan heti uutta joukkuetta muodostettaessa ja toiminnan alkaessa. Joukkueet perustetaan lasten ollessa esikouluiässä, jolloin kasvattaja tutustuu lapsiin myös kahden kesken. Lapsi on avoimempi uusille asioille, kun vuorovaikutussuhdetta lapsen kanssa ollaan vasta luomassa, mikä tekee sadutuksen käyttöönotosta luontevampaa. Kasvattajan mielestä iltapäivä ei kuitenkaan ajankohtana tue menetelmän käytön toimivuutta, koska lapset ovat koulupäivän päätyttyä väsyneitä ja keskittymiskyvyn ylläpitäminen on haastavaa. Iltapäiväkerhon toiminta on vapaamuotoista olemista, jossa pojat voivat läksyjen teon lisäksi viettää aikaa ikätovereidensa kanssa haluamiensa pelien tai leikkien parissa. Iltapäiväkerhossa harjoitellaan myös tulevaa joukkuelajia leikkimielisen joukkuepelaamisen kautta.

Et jos mä ajattelen tota mun jengin elinkaarta ni mä voisin olettaa tai mä toivoisin et mul ois ollu tää metodi käytössä siinä vaihees ku mä tein niit joukkueita.

Ja sitä paitsi sit siin on viel se ikähomma. Nää on edelleen pienii mut ne on paljo enemmän jo tähän mennessä ikään kuin sulkeutunu ku ne oli siinä vaiheessa.

7.1.3 Lasten yksilölliset erot

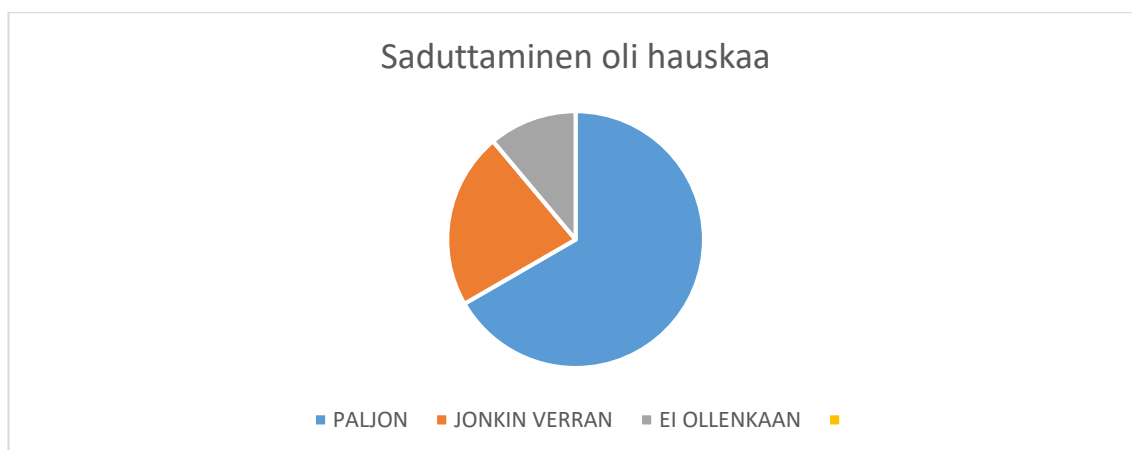
Kasvattaja nosti haastattelussa esille lapsiryhmän moninaisuuden ja lasten erilaiset erityistarpeet. Monikulttuurisen lapsiryhmän pojilla on eriasteisia tarkkaavaisuushäiriöitä, ylivilkkautta ja keskittymisvaikeuksia, minkä vuoksi saduttaminen on joidenkin poikien kohdalla lähes mahdotonta toteuttaa. Uuteen ryhmään ja tilanteeseen sopeutuminen vie joillakin lapsilla hyvin paljon aikaa ja esimerkiksi lapsiryhmän jäsenten nimien oppiminen voi kestää osalla heistä kuukausien ajan. Kasvattajan mielestä lasten yksilöllisten erojen takia menetelmä toimii paremmin osalla lapsista, kun taas joidenkin lasten kohdalla sadutuksesta saatavat hyödyt jäävät todennäköisesti saavuttamatta. Poikien erilaiset erityistarpeet tekevät kasvattajan mukaan myös ryhmäsadutuksista haasteellisia, jolloin sadutukselle tyypillistä ryhmäytymisen positiivista vaikutusta ei voida tämän kautta saavuttaa.

Mun mielestä myös oppina aika hyvä se että no voi olla et ajan kanssa sopis kaikille mut osalle huomaa et se sopii huomattavan paljon paremmin ja sit osa vetää ihan liian et ei kerro ollenkaan et se lämmitelyvaihe vaatis sit paljon enemmän aikaa.

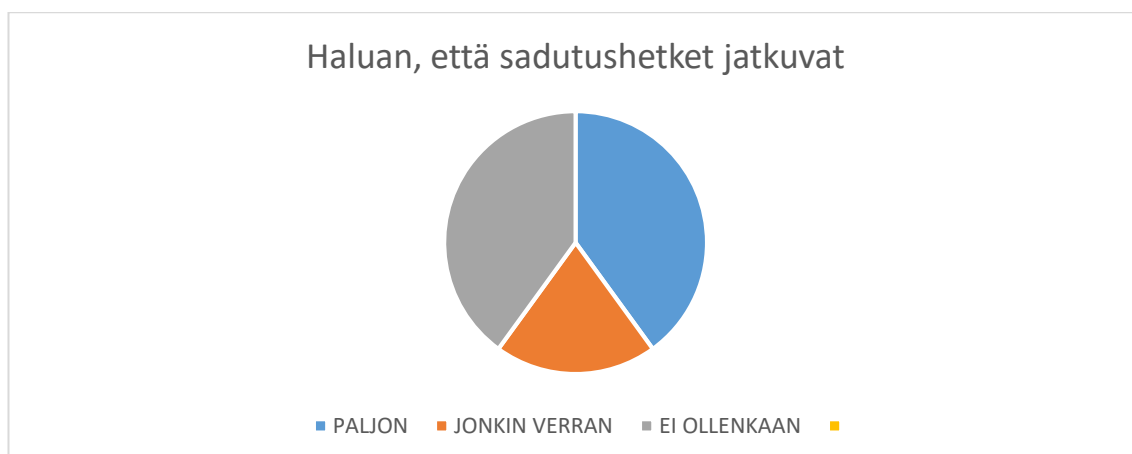
7.2 Lasten kokemukset

Sadutuksen tulee olla luonteva osa joukkue-toimintaa, jotta siitä saatava hyöty on mahdollisimman suuri. Siksi haastattelimme lapsia heidän tuntemuksistaan sekä kokemuksistaan sadutushetkiin liittyen. Haastattelun strukturoitu osio koostui neljästä erilaisesta väittämästä, joihin lapset vastasivat antamalla väittämälle yhdestä kolmeen tähteä. Tähtien merkitykset olivat: yksi tähti = ei ollenkaan, kaksi tähteä = jonkin verran ja kolme tähteä = paljon. Pyrimme selvittämään yksinkertaisen kyselylomakkeen avulla mitä lapset ajattelivat sadutustuokioista ja niiden jatkamisesta joukkueen tulevassa toiminnassa. Sadutuksen aloittamiseen liittyy usein haasteita ja epämiellyttäviä tunteita niin saduttajan kuin sadutettavankin kohdalla, joten pyrimme selvittämään miltä sadutuksen aloittaminen lapsista tuntui. Tiedustelimme haastattelussa myös poikien ajatuksia siitä, että satuja kerrottaisiin yhdessä kaverin tai kavereiden kanssa, jotta poikien osallisuus ja toiveet

tulevien sadutushetkien suunnittelussa tulisivat huomioiduiksi. Haastatteluvastauksista voi päätellä, että lasten suhtautuminen sadutukseen oli kaikilla alueilla pääsääntöisesti positiivista. Ainoastaan kysymys: ”Haluaisin kertoa satuja yhdessä muiden kanssa”, keräsi eniten ”ei ollenkaan” -vastauksia.

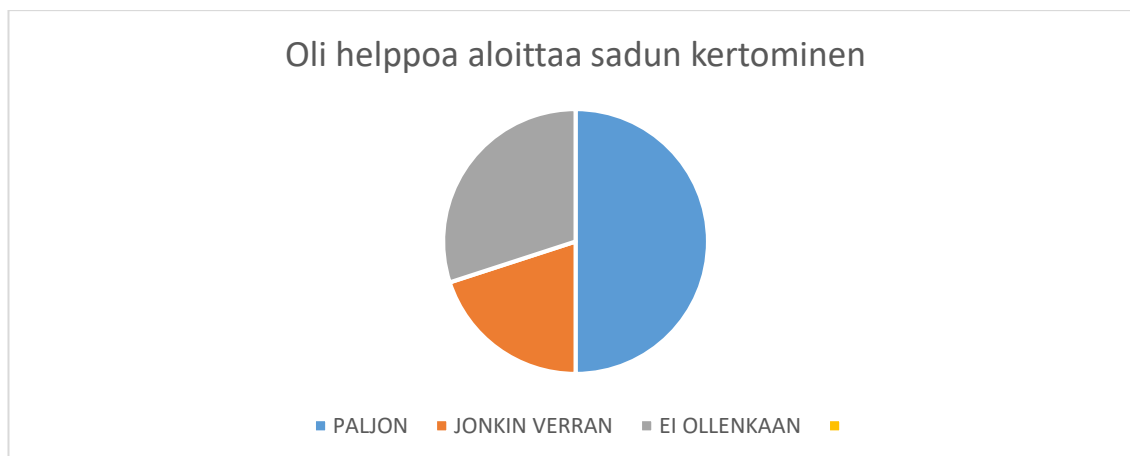

KUVIO 1. Saduttaminen oli hauskaa

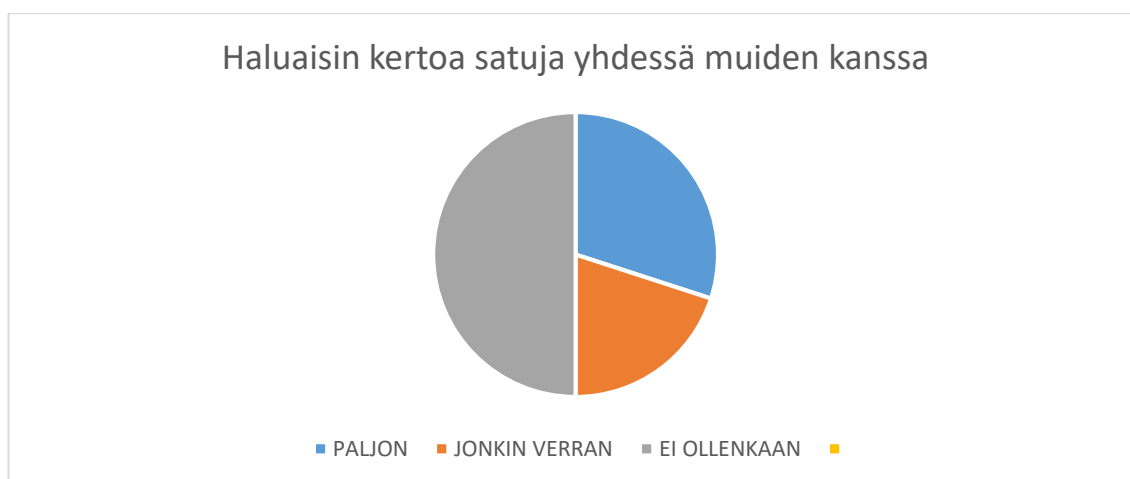

KUVIO 2. Haluan, että sadutushetket jatkuvat

KUVIO 3. Sadun aloittaminen oli helppoa

KUVIO 4. Haluaisin kertoa satuja yhdessä muiden kanssa

Sadutuksessa syntyneet sadut olivat hyvin eri pituisia ja erilaisia sisällöltään. Jotkut poikien kertomista saduista koostuivat tarinoiksi kerrontoina päivän tapahtumista, kun taas toiset kertoivat mielikuvituksen värittämiä satuja.

Aamulla mä katoin yhtä ohjelmaa. Se oli vaan semmonen että siinä taisteltiin ja silleen. Sen ohjelman jälkeen tai välillä kävin pesemässä hampaat. Sit mä lähin kouluun ja sit siellä tuli vaan semmosia kertolaskuja ja silleen vaikka mä oon vasta ekalla luokalla. Sit meil oli äidinkieltä ja mä sain lukea yhtä kirjaa. Eläinatlas. Ja sit meil oli ruoka ja sit mä tulín kerhoon.

Sain sen yhen kissan jolla on pahviset, eiku kartonkipaperiset jalat. Se pystyy tanssimaan, jos sitä tökkää. Sen häntä on vähän tyhjä. Se toinen on pyöreä ja siinä on pokemonin kuvia. Me kutsutaan sitä pokapalloksi.

Olipa kerran smurffi joka elää ikuista elämää.

Olipa kerran elefantti joka asui metsässä. Elefantti leikki. Se leikki kavereitten kanssa. Sillä oli kivaa. Hän oli hirveen ujo. Loppu.

7.3 Havainnoinnin tulokset

Laadullisessa tutkimuksessa havainnot toimivat johtolankoina, joiden kautta pyritään selvittämään toimivatko ihmiset kuten he kertovat toimivansa (Alasuutari 2011, 78). Havainnoidessamme lasten käyttäytymistä sadutustilanteissa, huomasimme, että pojat hakeutuivat toistuvasti saman saduttajan luo. Havaitsimme myös, että jotkut pojista halusivat kertoa sadun vain joukkueen kasvattajalle. Osa lapsista kertoi monta tarinaa, kun taas toisten kohdalla sadutus jäi yhteen kertaan. Havaitsimme, että lapset matkivat kavereidensa ajattelua ja käyttäytymistä miettiessään omaa suhtautumistaan sadutukseen. Pojan saadessa esimerkin sadun kertomiseen kaverilta, hän kertoi sadun myös itse ja vastaavasti pojan saadessa esimerkin kielteisestä suhtautumisesta, hän pitäytyi sadun kertomisesta. Pääosin lapset antoivat toisilleen rauhan olla sadutettavana.

Teimme lisäksi havaintoja lasten yksilöllisistä tavoista aloittaa kerronta. Huomasimme, että joillekin pojille oli ehdottoman tärkeää viimeistellä keskeneräiset askareet valmiiksi ennen sadutusta. Havaitsimme myös, että kerronnan aloittamisen vaikeus sai pojat hakemaan inspiraatiota satuihin päivän tapahtumista tai sarjakuvista ja näin saduissa esiintyi sekä fiktiivisiä että todellisia henkilöitä ja tapahtumia. Havainnoidessamme lapsia sadutuksen aikana, huomasimme heidän keskittyvän paremmin sadun kertomiseen, jos he olivat sivummalla muusta ryhmästä saduttajan kanssa. Sadutus ei kiinnostanut, jos luokkatilassa oli esimerkiksi uusi lelu tai mielenkiintoinen leikki käynnissä. Lapset eivät kuitenkaan suostuneet lähtemään toiseen tilaan sadutettavaksi, joten emme saaneet kokemusta siitä minkälaisia vaikutuksia erillisellä tilalla olisi ollut lasten keskittymiseen.

Kasvattajan sadutustuokioita havainnoidessamme huomasimme, että kahdenkeskinen hetki kasvattajan kanssa oli arvokas sekä kasvattajalle että lapselle.

Moni lapsi pyrki saamaan kasvattajan huomion, mikä vaikeutti usein rauhallisen sadutustuokion syntymistä. Kasvattajan apuna toimi kuitenkin myös muita henkilöitä, joten toisinaan hän pystyi hakeutumaan kahdenkeskiseen sadutushetkeen yhden lapsen kanssa. Havaitsimme kasvattajan olevan positiivisesti yllättynyt sadutuksen onnistuessa sellaisten poikien kanssa, joiden mielenkiintoa sadutusta kohtaan hän oli epäillyt.

Tekemistämme havainnoista nousi tärkeänä esiin sekä kasvattajan että lasten suhtautumisen muuttuminen sadutusta kohtaan sadutuskertojen toistuessa. Havaitsimme, että sadutuksen aloittaminen poikien kanssa muuttui kasvattajalle luontevammaksi tapaamiskertojemme edetessä. Samalla poikien sadun kertomisen aloittaminen helpottui. Havaintoomme voi vaikuttaa sekä kasvattajan oman sadutukseen liittyvän suhtautumisen kehittyminen sadutuskertojen edetessä että poikien saama kokemus ja sitä kautta syntynyt ymmärrys sadutuksesta.

8 POHDINTA

8.1 Tutkimuksen tulosten pohdinta

Haastatteluista saamiemme vastauksien ja sadutustilanteissa tekemiemme havaintojen pohjalta voimme todeta, että sadutuksesta on mahdollista saada toimiva työkalu Icehearts-joukkuetoimintaan, kunhan paikka ja aika sen käytölle ovat tarkasti suunniteltuja. Tutkimustulosten perusteella päädyimme siihen, että sopiva ajankohta sadutusmenetelmän käyttöönotolle sijoittuu joukkuetoiminnan alkuun tai mahdollisesti jo joukkueen perustamisvaiheeseen, jolloin menetelmästä voidaan muodostaa luonnollinen ja pysyvä osa joukkuetoimintaa. Kun sadutus otetaan käyttöön jo varhaisessa vaiheessa, se tulee lapsille heti tutuksi ja kuuluu osaltaan joukkueen päivittäiseen toimintaan. Näin sadutus toimii pysyvänä työvälineenä kahdenkeskiselle hetkelle lapsen ja kasvattajan välillä.

Yksi sadutuksen tavoitteista on vuorovaikutuksen paraneminen (Karlsson 2014, 74). Kasvattajan mielestä sadutus toimi parhaimmillaan keskustelunavauksena lapsen ja kasvattajan välillä, joten voidaan todeta, että sadutus toimi vuorovaikutusta edistävänä tekijänä. Kasvattaja totesi myös, että pojat pitivät arvokkaana kahdenkeskistä aikaa hänen kanssaan. Havaitsimme, että lapset aloittivat sadun kerronnan helpommin käyntikertojen toistuessa, vaikka lasten innostaminen sadutukseen oli alussa haasteellista. Tämä antaa viitteitä siitä, että sadutus voidaan saada liitettyä luontevaksi osaksi joukkuetoimintaa, kunhan sen käyttö on säännönmukaista ja toistuvaa.

Sadutuksesta saatavaa hyötyä tukee myös havaintomme luottamuksen rakentumisesta. Sadutuksesta eniten kiinnostunut lapsi kertoi kaikilla sadutuskäynneilläämme sadun vain sille henkilölle, joka oli kirjannut hänen satunsa ensimmäisellä käyntikerrallamme. Lisäksi osa pojista suostui kertomaan satuja vain kasvattajalle. Sadutukselle on ominaista yhteenkuuluvuuden tunteen ja turvallisen vuorovaikutussuhteen syntyminen (Karlsson 2014, 29, 74). Näin lyhyen sadutuskokeilun jälkeen emme voi puhua uuden luottamuksellisen ihmissuhteen syntymisestä,

mutta havaintomme kertoo kuitenkin, että lähestyimme tämän elementin saavuttamista.

Sadutuksen toimivuudesta Icehearts-ympäristössä kertovat myös lasten haastatteluista saadut tulokset. Vastauksien perusteella lapset pitivät sadutuksesta ja toivoivat sen jatkuvan osana joukkue toimintaa. Lasten vastauksia tukivat myös tekemämme havainnot tiettyjen poikien halukkuudesta sadutukseen jokaisella käyntikerrallamme. Toimivin muoto sadutukselle Icehearts-toimintaympäristössä on yksilösadutus, sillä lasten mielestä ajatus ryhmäsadutuksesta tuntui vieraalta. Tämä voi liittyä siihen, että havaintojemme mukaan moni lapsista koki kahdenkeskisen ajan kasvattajan kanssa arvokkaana, mikä näkyi joidenkin poikien kohdalla oma-aloitteisena sadun kerrontana kasvattajalle. Havaintoamme puoltaa myös kasvattajan kokemus sadutuksen luomasta tilanteesta keskustelun avaajana lapsen muille henkilökohtaisille asioille.

Kasvattaja toi lisäksi esiin lasten erityistarpeet, jotka todennäköisesti tekisivät ryhmäsadutustilanteista haastavia toteuttaa. Sadutuksen ryhmäyttäviä vaikutuksia on kuitenkin mahdollista tavoitella joukkue toiminnassa esimerkiksi yhteisten lukuhetkien muodossa. Lasten luvalla kasvattaja voi lukea heidän satujaan toisille, mikä edesauttaa ryhmäytymistä, lisää joukkue tovereiden keskinäistä arvostusta ja auttaa tuntemaan paremmin toisia. Tätä emme päässeet itse kuitenkaan käytännössä kokeilemaan, sillä iltapäiväkerhossa ei ollut käynneillämme siihen aikaa johtuen lasten kiireestä päästä nopeasti takaisin pelien ja leikkien pariin heti sadutuksen jälkeen. Toisinaan joku lapsista saattoi kuitenkin tulla kuuntelemaan kaverinsa sadun, kertojan annettua siihen luvan.

Tutkimuksessa saatuja lasten vastauksia on syytä tarkastella kriittisesti, sillä kysymyksemme ovat lapsiryhmän rakenteesta johtuen johdattelevia, kyllä/ei -vastauksiin perustuvia väittämiä. Kun huomioidaan aiemmin työssämme mainittu asia koskien lasten haastattelutilanteessa mahdollisesti kokemia odotuksia tietynlaisesta vastauksesta, emme voi tutkimuksemme suppean aineiston perusteella tehdä täysin luotettavaa johtopäätelmää lasten myönteisestä suhtautumisesta sadutukseen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineiston kokoa tärkeämpää on tutkimusaineiston laatu ja parempaan tulokseen päästään usein mitä,

miksi, millainen tai miten kysymyksillä (Vilkka 2015, 82, 99). Tämä ei lasten kohdalla päässyt tutkimuksessamme toteutumaan tutkimukseen käytetyn ajan vähydestä, lapsiryhmän rakenteesta ja lasten tuen tarpeista johtuen. Lasten mieli-
piteiden syvällisempi selvittäminen vaatisikin haastattelukysymyksien tarkentamista sekä lasten saduttamista pidemmällä aikavälillä.

8.2 Opinnäytetyön eettisyys

Eettinen ajattelu ja toimiminen ovat osa sosionomin ammattitaitoa. Jotta eettisyys toiminnassa voi toteutua, se edellyttää jatkuvaa oman toiminnan kriittistä tarkastelua. (Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet 2017, 25–27.) Noudatimme opinnäytetyössämme eettisiä ohjeita hankkimalla lasten ja heidän vanhempiensa suostumukset sadutuksen toteuttamiseen. Huolehdimme siitä, että kaikki lapset tulivat kohdatuksi tasavertaisina ryhmän jäseninä. Tutkimuksessamme lapset olivat osa toimintaamme, eivät toimintamme kohteita. Eettiseen toimintaan kuuluu, että tilanteita tarkastellaan hetkessä ja tarvittavia valintoja tehdään tarpeen mukaan (Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet 2017, 7, 15–16, 36). Emme velvoittaneet lapsia sadutustuokioon jos lapset olivat väsyneitä tai he halusivat leikkiä sadutuksen sijaan. Sovimme tällöin, että saduttamme leikin jälkeen. Lapset saivat myös itse päättää sadutuspaikan. Lisäksi huomioimme kasvattajan näkemykset sekä toiveet sadutus- ja haastattelutilanteiden suhteen ja toteutimme tutkimukseemme liittyvän toiminnan niiden pohjalta.

Yleisiin eettisiin periaatteisiin kuuluu, että tutkimukseen osallistuminen on lapsille vapaaehtoista. Kasvattaja toivoi, että hän voisi itse kertoa lapsille opinnäytetyöstämme ja siihen liittyvästä sadutuksesta ja haastattelusta. Hän halusi myös itse pyytää pojilta suostumuksen osallistumiseen. Halusimme kuitenkin sen lisäksi aina sadutuksen tai haastattelun alussa varmistaa, että lapset ovat ymmärtäneet osallistumisen olevan vapaaehtoista. Muotoilimme lasten haastattelukysymykset selkeään monivalintamuotoon, jossa vastaaminen tapahtuu piirtämällä, jotta haastattelutilanne olisi mahdollisimman tasa-arvoinen, eikä esimerkiksi kieli-, kir-

joitus- tai lukutaidosta riippuvainen. Lapsille on tärkeää tarjota mahdollisuus kuuluksi tulemiseen sekä oman mielipiteen esilletuomiseen (Roos & Rutanen 2014, 33, 43). Siksi kannustimme lapsia myös avoimeen kerrontaan ilman tarkkoja kysymyksiä.

Noudatimme salassapitovelvollisuutta, johon kuuluvat asiakirjojen salassapito sekä vaitiolovelvollisuus (Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet 2017, 41). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat ihmistieteiden eettiset periaatteet ohjaavat myös sitä, kuinka haastateltavat esiintyvät tekstissä (Hyvärinen ym. 2017, 414). Yhteistyöjoukkueemme on esitetty opinnäytetyössämme ilman tarkkaa sijaintitietoa, jolloin kasvattaja jää tunnistamattomaksi. Lasten henkilöllisyydet eivät tule opinnäytetyössämme ilmi ja haastattelut sekä muut maininnat lapsista on anonymisoitu, jotta niistä ei voi tunnistaa yksilöitä. Opinnäytetyöprojektin päätyttyä keväällä 2018 hävitimme haastattelulomakkeet, haastattelutallenteen, litteroinnin sekä tutkimusluvut asianmukaisesti, jolloin niiden väärinkäyttö on mahdotonta.

8.3 Opinnäytetyön luotettavuus

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus eli validiteetin osoittaminen on osittain haastavaa. Olemme kuitenkin pyrkineet työssämme mahdollisimman korkeaan validiteettiin ja sen selkeään osoittamiseen. Opinnäytetyömme sisäistä validiteettia kuvaa keräämämme kattava teorian tieto sekä selkeä kuvaus opinnäytetyömme kulusta. Työmme jokainen vaihe on luettavissa ja esitämme niihin liittyvät tilanteet juuri niin kuin ne ovat käytännössä toteutuneet. Työmme luotettavuutta lisää myös kattava haastattelumateriaali. Saimme haastattelun jokaiselta sadutukseen osallistuneelta pojalta sekä kasvattajalta. Haastattelut sujuivat ilman häiriöitä ja keskeytyksettä erillisessä, rauhallisessa tilassa.

Käydessämme läpi tutkimuksemme tuloksia havaitsimme yhtäläisyyksiä havainnointimme sekä saamiemme haastattelujen välillä. On kuitenkin tärkeää huomioida, että tutkimuksemme tulokset pohjautuvat yhden Icehearts-joukkueen koke-

muksiin, jotka on kerätty lyhyen aikavälin sisällä. Kasvattajan haastattelun litterointi on tehty alusta loppuun samalla tavalla ja äänenlaatu nauhoitteessa on hyvä, jolloin tulkinta on luotettavaa. Käytimme opinnäytetyöhömmme suoria lainauksia kasvattajan haastattelusta, jotta hänen ajatuksensa tulevat sellaisenaan näkyviksi selkiyttämään tutkimuksesta saamiamme tuloksia. Käytimme lainauksiin vain tallentamiimme keskusteluja, emmekä eettisistä syistä lisänneet niihin kommentteja, jotka perustuvat muistamiimme keskusteluihin.

Opinnäytetyömme teoriaosuus perustuu monipuoliseen sisältöön eri lähteistä, jotka merkitsimme lähdeluetteloon. Kirjallisuuslähteitä käyttäessämme pyrimme löytämään mahdollisimman uusia painoksia sekä julkaisuja ja etsimme ajankoh- taista tutkimustietoa. Käytimme lähdemateriaalien tietoja harkiten, täydentämään sekä tukemaan tutkimustamme ja erotimme lähteistetyn tekstin omasta pohdin- nastamme lähdeviitteiden avulla. Teoriaosuuteen valitsemamme aiheet, vuoro- vaikutus, syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuus, ovat merkittävästi yhteydessä sa- dutus-teemaamme.

8.4 Ammatillinen kasvu

Sosiaalialan ammattilaisten tehtävänä on ehkäistä huono-osaisuutta sekä edis- tää asiakkaan osallisuutta ja yhdenvertaisuutta (Sosionomi (AMK) -koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimukset eli kompetenssit). Opinnäytetyössämme etenkin nämä teemat ovat olleet vahvasti esillä. Opinnäytetyöprosessin aikana onnistuimme siirtämään aiemmin omaksumamme teorian tiedon käytäntöön ja so- veltamaan sitä itsellemme uudessa ympäristössä. Etsimme uutta tutkimus- ja teorian tietoa eri lähteistä, mikä toi tärkeää ammatillista osaamista sosionomin kaikkia työkenttiä ajatellen. Opettelimme osallisuutta lisäävän sadutusmenetel- män käytön ja haimme sille syrjäytymisen ehkäisyyn pyrkivään Icehearts-jouk- kuetoimintaan soveltuvaa käyttömuotoa. Syvä perehtymisemme sadutusmene- telmään mahdollistaa sen, että voimme tulevaisuudessa hyödyntää ja soveltaa sitä missä tahansa sosiaalialan työympäristössä.

Opimme suunnittelemaan, arvioimaan ja aikatauluttamaan työtämme sekä teoriassa että käytännössä. Tiimityöskentelyn hyödyt ja haasteet tulivat prosessin aikana esille. Lisäksi yhteistyöelämätahon kanssa yhteydenpito, yhteistyö ja tiedottaminen tulivat tutuiksi. Yhteistyömme ulkopuolisen tahon kanssa toi tärkeää kokemusta sosionomin työhön liittyen. Yhteistyön aikana opimme milloin ja millä tavalla asioista tulee tiedottaa ja yhteisistä tapaamisista tai muista asioista sopia. Yhteistyömme Icehearts-joukkueen kanssa toimi sujuvasti opinnäytetyömme alussa ja tutkimuksen toteuttamisen aikana. Toteutuksen jälkeen pyysimme lapsiryhmän kasvattajalta kommentteja hänen haastattelunsa analysointiin liittyen varmistaaksemme asioiden oikeellisuuden, mutta valitettavasti hän oli kiireinen, emmekä siksi saaneet hänen mielipidettään tekemästämme analyysistä.

Sosiaalialan kompetenssit määrittelevät sosiaalialalla tarvittavan ydinosaamisen. Sosiaalialan AMK-verkoston hyväksymiin sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetensseihin kuuluvat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen ja työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen (Sosiaalialan AMK-verkosto 2016, 1–2). Reflektoimme ammatillista kasvuamme tutkimuksemme aikana ja sen jälkeen suhteessa sosiaalialan kompetensseihin.

Pyrimme sadutusta ja siihen liittyvää tutkimusta toteuttaessamme toimimaan sosiaalialan arvojen ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Perehdyimme sekä menetelmään että tutkimuksen tekemiseen liittyviin eettisiin ohjeisiin. Reflektoimme jatkuvasti omia arvojamme ja ajattelutapojamme eettisyyden säilyttämiseksi kaikessa lasten kanssa tapahtuneessa vuorovaikutuksessa. Pyrimme toimimaan tasa-arvoisesti, kaikki lapset ja heidän erilaiset kykynsä ja tarpeensa huomioiden. Lasten erilaiset kulttuuritaustat loivat mahdollisuuden kulttuurisensitiiviseen ja moninaisuutta tukevaan vuorovaikutukseen. Vuorovaikutustilanteiden haasteet ja niissä tapahtuva yksilön tukeminen sekä osallistaminen sadutusprosessiin kehittivät asiakastyön osaamistamme.

Sosionomin kompetensseihin kuuluu osata toimia tutkimus- ja kehittämistyön eettisten periaatteiden mukaan (Sosionomi (AMK) -koulutuksesta valmistuneen

osaamisvaatimukset eli kompetenssit). Opinnäytetyöprosessimme aikana tutustuimme erilaisiin toimintakäytäntöjen kehittämiseen liittyviin tutkimus- ja kehittämismenetelmiin. Suunnittelimme ja valitsimme yhdessä kasvattajan kanssa yhteistyöjoukkueen kannalta toimivat kehittämis- ja tutkimustavat, huomioiden sekä lasten että kasvattajien näkökulmat. Lisäksi sovelsimme niitä yhteistyöjoukkueellemme sopiviksi. Pyrimme kaikessa toiminnassamme tuottamaan ja arvioimaan tietoa Icehearts-joukkueiden hyvinvoinnin edistämiseksi eettiset periaatteet ja ohjeet huomioiden.

8.5 Ammatillinen kasvu kohti varhaiskasvatusalan ammattilaisuutta

Sadutus on menetelmä, jonka hyödyt ovat moninaiset lastentarhanopettajan työympäristössä. Sen avulla voidaan edistää lapsen osallisuutta, hyvinvointia ja hyvää kehitystä sekä toimivaa vuorovaikutussuhdetta kasvattajan ja lapsen välillä. Toteuttaessamme koeadutuksia ja saduttaessamme yhteistyöjoukkueemme lapsia, saimme tärkeää tietoa sekä menetelmän käytön aloittamiseen, sen jatkamiseen, että sen mukanaan tuomiin muutoksiin liittyen. Erilaiset saduttamiseen liittyvät haasteet johdattivat meitä löytämään uusia tapoja sen onnistumiseksi. Huomasimme, että osa lapsista nautti sadun kertomisesta ja heille sen tuoma hyöty oli suuri. Osalle lapsista sadun kertominen oli haastavaa. Tällöin menetelmän käyttötapaa tulee soveltaa tai sen käytön aloittamista odottaa, kunnes luottamuksellinen suhde hänen ja saduttajan välille on ehtinyt syntyä. Koska emme tunteneet lapsia ennen tutkimuksemme alkua, käytimme paljon aikaa lasten toiminnoissa mukana olemiseen. Saimme myös kasvattajalta tärkeää tietoa lapsista ja heidän persoonallisuuksistaan, mikä helpotti vuorovaikutussuhteiden luomista.

Lastentarhanopettajan ammattietiikka -julkaisussa (2005) todetaan, että keskeisintä lastentarhanopettajan työssä on hänen suhteensa lapsiin. Tärkeä osa toimivaa vuorovaikutussuhdetta on lasta arvostava ja kunnioittava kohtelu. Yhteistyöjoukkueemme lapsilla oli monia vuorovaikutukseen liittyviä haasteita. Olikin sadutuksen onnistumisen kannalta erittäin tärkeää, että hyväksyimme lapset heidän haasteistaan huolimatta ja kohtasimme heidät yksilöinä. Työskentelimme

määrätietoisesti sen eteen, että lapset tietäisivät ja tuntisivat olevansa tasa-arvoisessa asemassa meidän kanssamme toimiessaan. Joidenkin lasten kanssa toimivan ja luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen luominen oli vaivatonta, mutta toisiin suhde jäi etäiseksi käyntikertojemme vähäisen määrän vuoksi. Kokeilemalla erilaisia tapoja toimivan vuorovaikutussuhteen luomiseksi, opimme paljon erityistarpeisten lasten kanssa toimimisesta. Totesimme, että antamalla lapselle aikaa, paneutumalla hänelle mieleiseen toimintaan ja kuuntelemalla häntä pääsimme useimmiten parhaaseen lopputulokseen luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen luomisen sekä sadutuksen onnistumisen kannalta.

Sosiaalialan kompetenssit määrittelevät myös varhaiskasvatuksessa toimivan sosionomin ydiosaamisen. Kompetensseihin kuuluva eettinen osaaminen tarkoittaa varhaiskasvatuksen näkökulmasta lasten oikeuksien sopimuksen mukaista toimintaa ja oman toiminnan reflektointia (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n työryhmä 2017). Opinnäytetyöprosessissamme sadutusmenetelmän käytön omaksuminen lasten osallisuutta vahvistavana menetelmänä tuki eettisen osaamisemme vahvistumista. Oman toimintamme kriittinen reflektointi oli myös tärkeä ja jatkuva osa tutkimustamme. Varhaiskasvatuksessa tehtävän asiakastyön osaamisemme vahvistui pedagogisen toiminnan eli sadutustuokioiden suunnittelun, toteutuksen, dokumentoinnin ja arvioinnin kautta. Huomioimme suunnittelussa myös ryhmän kasvattajan näkemykset ja sovelsimme suunnitelmiamme tilanteen niin vaatiessa. Sadutuksen toimivuus vertaissuhteita parantavana menetelmänä lisäsi varhaiskasvatustyön osaamisemme ryhmäytymisen vahvistamiseksi. Menetelmän käytön omaksuminen vahvisti myös kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamistamme varhaiskasvatustyön näkökulmasta olemalla lasten osallisuutta, kuulluksi tulemistä, toimijuutta ja vertaissuhteita vahvasti edistävä menetelmä.

Tutkimuksellisella kehittämis- ja innovaatio-osaamisella tarkoitetaan varhaiskasvatustyössä toimintakulttuurin ja pedagogisen toiminnan kehittämistä ja arviointia sekä tutkimuksellisten menetelmien soveltamista ja niiden tulosten hyödyntämistä käytäntöjen kehittämiseksi (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n työryhmä 2017). Opinnäytetyössämme tutustuimme eri tutkimusme-

netelmiin ja niiden käyttöön sadutuksen toimivuuden arvioimiseksi Icehearts-toimintaympäristössä. Samalla saimme tärkeää osaamista pedagogisen toiminnan ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin arvioimiseksi ja kehittämiseksi. Sekä lasten ja kasvattajan haastatteleminen että sadutusmenetelmän käyttö toivat tärkeää tietoa haastatteluun liittyvistä haasteista ja onnistumisista sekä erityistarpeiden ja monikulttuuristen lasten kohtaamisesta. Jokainen haastattelutilanne oli erilainen, mikä vaati sensitiivisyyttä, oman toiminnan kriittistä reflektointia sekä kykyä tilanteen mukaiseen toimimiseen. Omat sanavalinnat, kehonkieli sekä välimatka lapseen olivat asioita, joita tuli varioida, jotta tilanne oli turvallinen jokaiselle lapselle.

8.6 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Haastatteluista saamiemme vastausten ja tutkimuksessa tekemiemme havaintojen perusteella voimme todeta, että sadutuksesta jäi yhteistyöjoukkueemme lapsille sekä kasvattajalle positiivinen mielikuva. Kasvattaja koki saaneensa uudenlaisen kontaktipinnan lapsiin sadutuksen kautta, ja sadutustapahtumat loivat tilanteita, joissa lapsi halusi puhua kasvattajalle muista häntä itseään koskevista asioista. Osa lapsista koki kahdenkeskisen hetken hyvin arvokkaana ja halusi hyödyntää tätä mahdollisuutta toistuvasti.

Kasvattaja korosti haastattelussaan sadutuksen ajoittamisen merkitystä. Iltapäivällä tapahtuva kerhotoiminta ei ollut kasvattajasta paras ajankohta lasten sadutukselle, sillä lapset ovat silloin jo tehneet päivän työnsä ja haluavat keskittyä vapaaseen leikkiin. Hänen mielestään sadutus tulisi aloittaa jo joukkuetoimintaa käynnistettäessä ja lapsiryhmää kootaessa, jolloin menetelmää voisi käyttää lapsiin tutustumisen ja sitä kautta uuden luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen luomisen välineenä. Tätä tukee myös tieto sadutuksen toimivuudesta uuden ryhmän vuorovaikutuksen ja ryhmäytymisen edistäjänä.

Totesimme yhdessä kasvattajan kanssa, että sadutuksen käyttöönotto ryhmätoiminnan käynnistyessä edesauttaisi sen luontevaa jatkamista joukkuetoiminnan

edetessä. Tällöin sadutustuokiot toimisivat lapsen ja kasvattajan välisinä kahdenkeskinä hetkinä, joissa lapsi voisi ottaa luontevasti esille itseään koskevia asioita, joista hän haluaa kasvattajan kanssa keskustella ilman muun ryhmän läsnäoloa. Kasvattajan haastattelussa nousi esiin, että kahdenkeskistä aikaa poikien kanssa on vaikea löytää. Sadutustuokiot voisivat toimia näiden hetkien mahdollistajina, jos ne saataisiin integroitua osaksi ryhmän arjen toimintoja. Sadutuksen ryhmäyttävä vaikutus jäi tutkimuksemme aikana toteutumatta, koska ryhmäsadutuksen toteuttaminen ei ollut mahdollista lapsiryhmän rakenteen takia. Lasten ryhmäytymistä voisi kuitenkin yrittää tulevassa toiminnassa sadutuksen kautta tukea esimerkiksi jo syntyneiden satujen lukemisella ääneen koko joukkueelle.

Opinnäytetyömme tuloksia voisi tulevaisuudessa hyödyntää tutkittaessa sadutusmenetelmän käyttöönottoa lapsiryhmän koontivaiheen yhteydessä. Tämä edellyttäisi, että sadutus otettaisiin joukkue toiminnassa mallinnuksen pohjalta rohkeasti käyttöön ja joku tuleva opinnäytetyön tekijä suuntaisi työnsä koskemaan tutkimusta sadutusmenetelmän käytöstä joukkue toiminnan alussa. Olisi myös mielenkiintoista selvittää lasten ajatuksia sadutuksesta sekä menetelmän hyötyjä pidemmällä aikavälillä, mikä sekin edellyttäisi kasvattajien aktiivista halua menetelmän käyttöön joukkue toiminnan alkuvaiheesta lähtien.

Toivomme, että opinnäytetyömme tulokset rohkaisevat Icehearts-kasvattajia otamaan sadutuksen pysyväksi osaksi joukkueiden toimintaa. Näin voitaisiin selvittää, rakentuuko sadutus luontevaksi osaksi joukkue toimintaa, jos sen käyttö aloitetaan heti joukkuetta perustettaessa ja mitkä ovat sen vaikutukset vuorovaikutussuhteen ja osallisuuden kehittymiselle. Samalla havaittaisiin, lisääntykö lasten ja nuorten hyvinvointi heidän saadessaan enemmän mahdollisuuksia kertoa henkilökohtaisista asioistaan kasvattajalle ja mikä on sen vaikutus pitkällä aikavälillä syrjäytymisen ehkäisyssä.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n työryhmä (2017). *Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä*. http://www.arene.fi/sites/default/files/PDF/2017/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf
- Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet (2017). Helsinki: Talentia.
- Babakulova, Angelica. (2011). *Lapsen itsetunnon tukeminen. Opas esi- ja alkuopetuksen opettajalle*. Lahden ammattikorkeakoulu. Lahti. Saatavilla 15.6.2017 <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34146/LIITE1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Blomqvist P. & Koivisto J. (2016). Eriarvoisuuden ja syrjäytymisen torjumisen rakennuspalikat. Innokylän innovaatiokatsaus. (THL-työpäpaperi 23/2016). Saatavilla http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/131066/URN_ISBN_978-952-302-683-4.pdf?sequence=1
- European Commission. Business, Economy, Euro. Economic and fiscal policy coordination. Saatavilla 17.4.2018 https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-your-country/finland/europe-2020-targets-statistics-and-indicators-finland_en
- Flinck, A. & Paavilainen, E. (2016). Ylisukupolvisen lasten kaltoinkohtelun ehkäiseminen lasten ja perheiden palveluiden haasteena. Teoksessa Nousiainen, K., Petrelius, P. & Yliruka, R. (toim.), *Puheista tekoihin! Ylisukupolvisten ongelmien ehkäiseminen lastensuojelussa ja perhe- ja sosiaalipalveluissa*. (s. 92–102). Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130733/ty%c3%b62016_20_Puheista%20tekoihin_WEB.23.6.16.pdf?sequence=1

- Gissler M., Haapakorva P., Hakovirta M., Hautakoski A., Rasinkangas J., Ristikari T., Sutela E., Toikka E. & Törmäkangas L. (2016). *Nuorten hyvinvointi ja syrjäytymisen riskitekijät Suomen kuudessa suurimmassa kaupungissa Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere ja Oulu*. (THL-raportti 5/2016). Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130760/URN_ISBN_978-952-302-662-9.pdf?sequence=1
- Grönfors, M. & Vilkkä, H. (toim.) (2011). *Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät*. (Hämeenlinna: SoFia-Sosiologi-Filosofiapu Vilkkä). Saatavilla 24.8.2017 http://vilkka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf
- Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Hirsijärvi, S., Hurme, H. (2011). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvuori, J. (toim.) 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.
- Hämäläinen, R-M & Leemann, L. (2016). Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. *Yhteiskuntapolitiikka* 81(5), 586 – 594. Saatavilla http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/131350/YP1605_Leemann%26Hämäläinen.pdf?sequence=2
- Icehearts. Icehearts pähkinäkuoressa. Saatavilla 27.1.2017 <http://www.icehearts.fi/icehearts.html>
- Icehearts. Icehearts toiminta. Saatavilla 23.4.2018 <https://www.icehearts.fi/visio-ja-toiminta/toiminta/>
- Jaakkola, O., Saurama E., Selänniemi M. & Vanhanen J. (2016). Miten ylisukupolvista huono-osaisuutta voi jäsentää osana sosiaalityön tiimin työskentelyä? Teoksessa Nousiainen K., Petrelius P. & Yliruka L. (toim.), *Puheista tekoihin! Ylisukupolvisten ongelmien ehkäiseminen lastensuojelussa ja perhe- ja sosiaalipalveluissa*. (s. 61–70). Saatavilla http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130733/ty%c3%b62016_20_Puheista%20tekoihin_WEB.23.6.16.pdf?sequence=1

- Junttila, N. (2010). Social competence and loneliness during the school years. Issues in assessment, interrelations and intergenerational transmission. Turun yliopiston julkaisuja. B, 325. Turku: Turun yliopisto. Väitöskirja. Saatavilla <http://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/59283/AnnalesB325Junttila.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Järvinen, K. & Mikkola, P. (2015). *Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuden ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Pedatieto Oy.
- Järvinen, M., Laine A. & Hellmann- Suominen, K. (2012). *Varhaiskasvatusta ammattitaidolla*. Helsinki: Kirjapaja.
- Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen, H. (2006). *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.
- Karjalainen, V. & Palola, E. (2011). *Sosiaalipolitiikka – Hukassa vai uuden jäljillä?* Saatavilla <http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/80271/970d363e-9edf-4b54-a76e-446b81ed34b5.pdf?sequence=1>
- Karlsson, L. & Riihelä, M. (2006). Tervetuloa lasten kuuntelun ja sadutuksen maailmaan – sadutus pähkinäkuoressa. Teoksessa Karlsson L. (toim.), *Lapset kertovat...* (s. 18–20). (Stakesin työpapereita 9/2006). Saatavilla <http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/75269/Tp9-2006.pdf?sequence=1>
- Karlsson, L. (1999). *Saduttamalla lasten kulttuuriin. Verkostotyön tuloksia Kuiperkeikkakyydissä*. Helsinki: Stakes.
- Karlsson, L. (2014). *Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karvonen S. & Salmi M. (2016) Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla. (THL-työpaperi 30/2016). Saatavilla http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/131589/URN_ISBN_978-952-302-742-8.pdf?sequence=1
- Karvonen S., Lammi-Taskula J., Närvi J. & Salmi M. (2016). Lapsiköyhyys on ajankohtaista myös Suomessa: yhteenveto ja suosituksia. Teoksessa Karvonen S. & Salmi M. (toim.), *Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla*. (s. 68–69). (THL – työpaperi 30/2016). Saatavilla

http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/131589/URN_ISBN_978-952-302-742-8.pdf?sequence=1

Kaskela, M. & Kronqvist, E. (2012). Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110190/URN_ISBN_978-952-245-819-3.pdf?sequence=1

Kuukasjärvi, A. (2011). Tulemmeko oikeasti kuulluiksi? – Sadutus eli kerrotuttaminen tukee aitoa vastavuoroisuutta. Teoksessa A. Kuukasjärvi, O. Linnossuo & J. Sutinen (toim.), *Taidetyöskentely arjen näyttämöillä. Teoriaa, menetelmiä ja sovelluksia* (s. 21–32). Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 53.

L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2014/20141301>

L 1326/2010. Terveystenhuoltolaki. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2010/20101326?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=terveydenhuoltolaki>

L 410/2015. Kuntalaki. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2015/20150410?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kuntalaki>

L 417/2007. Lastensuojelulaki. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2007/20070417>

L 731/1999. Suomen perustuslaki. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1999/19990731>

L 785/1992. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1992/19920785?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20potilaan%20asemasta%20ja%20oikeuksista>

Laaksonen, Vilja. (2010). *Lasten vuorovaikutustaidot tutkimuksen kohteena*. Prologi. Puheviestinnän vuosikirja 2010 6-24. Saatavilla 14.6.2017 https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26503/Prologi2010_Laaksonen_6-24.pdf?sequence=1

- Laaksonen, Vilja. (2012). *Vuorovaikutustaidot ja lasten osallistuminen vertaisryhmässä. Katsaus monitieteiseen tutkimuskirjallisuuteen. Nuorisotutkimus 1/2012.* <http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2012/1/vuorovai.pdf>
- Lammi-Taskula J., Närvi J. & Salmi (2016). Köyhyys, toimeentulokokemukset ja hyvinvointi lapsiperheissä. Teoksessa Karvonen S. & Salmi M. (toim.), *Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla.* (s.13–41). Saatavilla [http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/131589/URN ISBN 978-952-302-742-8.pdf?sequence=1](http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/131589/URN_ISBN_978-952-302-742-8.pdf?sequence=1)
- Lastentarhanopettajan ammattietiikka 2005. Saatavilla 11.2.2018 <http://www.lastentarha.fi/cs/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadername2=Content-Type&blobheadername3=no-cache&blobheadername4=no-cache&blobheadervalue1=attachment%3B+filename%3DLastentarhanopettajan%2Bammattietiikka0.pdf&blobheadervalue2=application%2Fpdf&blobheadervalue3=Cache-Control&blobheadervalue4=Pragma&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1409185492144&ssbinary=true>
- Leinonen, J., Ojala M. & Venninen T. (2010). ”Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi”. Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. (Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Työpapereita 2010:3). Saatavilla [http://www.socca.fi/fi-les/627/Yhteinen kokeminen jaetuksi iloksi lapsen osallisuus paakaupunkiseudun paivakodeissa_2010.pdf](http://www.socca.fi/fi-les/627/Yhteinen_kokeminen_jaetuksi_iloksi_lapsen_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2010.pdf)
- Metsämuuronen, J. (2008). *Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4.* (3.uud.p.). Helsinki: International Methelp Ky.
- Myrskylä, P. (2012). Hukassa. Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? *Eva analyysi* 19, 1-20. Saatavilla <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>
- Mäkinen, M. (2011). Minä olen ja kuulun! Lapsen identiteetin tukeminen. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 95–108). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mäkisalo-Ropponen, M. (2007). *Tarinat työn tukena.* Helsinki: Tammi.

- Neitola, M. (2011). *Lapsen sosiaalisen kompetenssin tukeminen – vanhempien epäsuorat ja suorat vaikutustavat*. (Turun Yliopiston julkaisuja, sarja C - osa 324, Kasvatustieteiden laitos, Turun Yliopisto 9/2011).
Turku: Painosalama Oy. (Väitöskirja, Turun yliopisto) Saatavilla <http://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/72512/Anna-lesC324Neitola.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Nousiainen K., Petrelius P. & Yliruka L. (2016). Puheista tekoihin! Ylisukupolvis-
ten ongelmien ehkäiseminen lastensuojelussa ja perhe- ja sosiaali-
palveluissa. Saatavilla [http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130733/ty%c3%b62016_20_Puheista%20tekoihin WEB.23.6.16.pdf?sequence=1](http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130733/ty%c3%b62016_20_Puheista%20tekoihin_WEB.23.6.16.pdf?sequence=1)
- Opetushallitus (2016). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016*. (Määräyk-
set ja ohjeet 2016:17). Saatavilla http://www.opi.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Reivinen, J. & Vähäkylä L. (2013). *Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvin-
vointi ja syrjäytyminen*. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Riihelä, M., Karlsson, L., Karimäki, R. & Lastikka, A.-L. (toim.) (2008). *Korvaan
päin. Lasten satujen kirja*. Helsinki: Lapset kertovat ja toimivat ry.
- Roos, P. & Rutanen, N. (2014). Metodologisia haasteita ja kysymyksiä lasten
tutkimushaastattelussa. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti*, Vol. 3, No.
2, 2014, 27–47. [http://jecer.org/fi/wp-con-
tent/uploads/2014/10/Roos-Rutanen-issue3-2.pdf](http://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2014/10/Roos-Rutanen-issue3-2.pdf)
- Sandberg O. (2015). *Hallittu syrjäytyminen. Miten syrjäytymisestä muodostui lä-
hes jokaiseen meistä ulottuva riski?* (Väitöskirja, Tampereen yli-
opisto, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö). Saatavilla
[https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96542/978-951-44-
9677-6.pdf?sequence=1](https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96542/978-951-44-9677-6.pdf?sequence=1)
- Seitamaa-Hakkarainen, P. (2014). *Kvalitatiivinen sisällönanalyysi*. Metodix -me-
toditietämystä kaikille. Saatavilla [https://metodix.fi/2014/05/19/seita-
maa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/](https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/)
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Syrjäytymistä vähentävä toimenpideohjelma. Syr-
jäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän poikkihallin-
nollisen ohjelman (2011–2015) loppuarvio. Saatavilla

<http://stm.fi/documents/1271139/1448516/Syrj%C3%A4ytymisen+v%C3%A4hent%C3%A4minen+loppuarvio+16.4.2015+%284%29.pdf/2e6be4ae-72a5-4c94-a1ff-7ae2e389af04>

Sosiaalialan AMK-verkosto (2016). Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016. Saatavilla 11.2.2018 <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>

Sosionomi (AMK) –koulutuksesta valmistuneen osaamisvaatimukset eli kompetenssit. Saatavilla 29.1.2018 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi/>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2015). *Tiedä ja toimi. Osallisuutta edistämällä torjutaan eriarvoisuutta*. Helsinki. Saatavilla http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/128983/Osallisuus_fi_nal_17.11.2015.pdf?sequence=1

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013 (2013). Mielenterveyden edistäminen kouluissa. Työpaperi 24/2013. Saatavilla http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/110540/URN_ISBN_978-952-245-949-7.pdf?sequence=1

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun käsikirja. Lapsen osallisuus. Saatavilla. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>

Varsamäki, S. (2015). *Ekaluokkalaisten kokemuksia osallisuudesta Icehearts-joukkue toiminnassa* (Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma). Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98285/Varsamaki_Siru.pdf?sequence=1

Vartiamäki, T. & Niemelä, M. (2010). *Icehearts – koulun kyljessä*. Vantaa: Icehearts.

Vesänen-Laukkanen, V. (2004). Katson ulos kuvastani. Teoksessa I. Sava, V. Vesänen-Laukkanen (toim.), *Taiteeksi tarinoitu oma elämä* (s. 59–76). Jyväskylä. PS-kustannus.

Wickström, M. (2014). *Lapsia liukkaalla jäällä. Kasvattajaseura Iceheartsin tarina*. Helsinki: Aurinko Kustannus.

Vilkkä, H. (2006). *Tutki ja havainnoi*. Lahti. Saatavilla 5.9.2017

<http://hanna.vilkkä.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-havainnoi.pdf>

Vilkkä, H. (2015). *Tutki ja Kehitä*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vuorenmaa, M. (2016). *Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät*. (Väitöskirja, Tampereen yliopisto, terveystieteiden yksikkö). Saatavilla <http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/131461/978-952-03-0019-7.pdf?sequence=1>

YK:n yleissopimus lasten oikeuksista (1989). Saatavilla https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

LIITE 1: Esittely- ja tutkimuslupalomake lasten vanhemmille

Hyvät Icehearts vanhemmat!

Olemme 3.vuoden sosionomi (AMK) opiskelijatiimi Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä yhteistyössä Iceheartsin kanssa. Aiheenamme on sadutus ja sen käyttö sekä merkitys kasvatustyössä. Opinnäytetyömme tarkoitus on välittää Icehearts kasvattajille toimiva menetelmä turvallisen, vastavuoroisen ja voimaannuttavan vuorovaikutussuhteen luomiseksi kasvattajien ja lasten kesken. Kasvattaja on osoittanut kiinnostuksensa sadutuksen käyttöön omien kasvattiensa kanssa. Päästäksemme toteuttamaan työtä käytännössä tarvitsemme vielä lupanne lastenne saduttamiseen sekä syntyneiden satujen käyttöön opinnäytetyössämme, että sadutusoppaassa, mikä tuotetaan Iceheartsin kasvattajien käyttöön.

Tässä sadutus pähkinäkuoressa:

”Sadutus on avain osallisuuteen, vuorovaikutukseen, kuulluksi tulemiseen sekä tasavertaiseen kohtaamiseen. Sadutuksessa lapsi kertoo tarinan, jonka aikuinen kirjaa sellaisenaan ylös paperille. Saduttaessa syntyy vuorovaikutustilanne, jossa kuuntelija pysähtyy kuuntelemaan, mitä tarinan kertojalla on sanottavana. Saduttajan kiinnostuneisuus sadutettavan tarinaan, antaa kertojalle viestin, että hänen maailmansa on kiinnostava, tärkeä ja arvostettu. Tällaisen kohtaamisen kautta pääsee rakentamaan luottamuksellista suhdetta saduttajan ja sadutettavan välille. Sadutus kehittää myös sadutettavan omaa arvostusta ja luottamusta itseä ja omia näkemyksiä sekä niiden merkityksellisyyttä kohtaan. Onnistunut sadutus luo yhteyden kahden ihmisen välille, sekä toimii voimaannuttamisen välineenä vahvistaessaan sadutettavan itsetuntoa. Sadutus on erinomainen työkalu, kun halutaan edistää tutustumista, parantaa vuorovaikutusta ja päästä lähemmäksi toista”. (Lähde: Karlsson, L. 2014. Sadutus, avain osallisuuden toimintakulttuuriin.)

1. Lastani saa saduttaa	Kyllä / Ei
2. Satuja saa käyttää osana opinnäytetyötä sekä Iceheartsille suunnatussa oppaassa	Kyllä / Ei

Lapsen nimi _____

Vanhemman allekirjoitus _____

Pyydämme vastaustanne 3.4.2017 mennessä. Palauta lomake kasvattajalle!

Ystävällisin terveisin
Sosionomi (AMK) opiskelijat
Villa Lähteilä, Katariina Nyéki ja Hannele Rantanen

Mikäli haluatte lisätietoja aiheesta, voitte ottaa yhteyttä sähköpostitse tai puhelimitse

Hannele Rantanen
hannele.rantanen@student.diak.fi
p. xxx xxxxxxx

LIITE 2: Lasten strukturoitu kysymyslomake

SADUTUS lapsen näkökulmasta

Ei ollenkaan Jonkin verran Paljon

Oli helppoa aloittaa sadun kertominen

Saduttaminen oli hauskaa

Haluaisin kertoa satuja yhdessä
muiden kanssa

Haluan, että sadutushetket jatkuvat

Muita ajatuksia sadutuksesta:

LIITE 3: Lasten puolistrukturoitu haastattelu

- Miltä saduttaminen tuntui?
- Oliko helppoa keksiä aiheita, mistä kertoa satuja?
- Oliko lyhyen vai pitkän sadun kertominen mukavampaa?
- Haluaisitko, että muut voisivat kuulla kertomasi sadun?
- Haluaisitko osallistua sadutushetkiin jatkossakin?
- Miltä tuntui aloittaa sadun kertominen?
- Haluaisitko mieluummin saduttaa yhdessä muiden lasten kanssa vai kaksin kasvattajan kanssa?

SADUTUS

AMMATTILAISEN TYÖVÄLINE VUOROVAIKUTUSSUHTEIDEN KEHITTÄMISEEN

Mikä se on?

Menetelmä, joka

- edistää kasvattajan ja lapsen tutustumista
- vahvistaa kasvattajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta
- vahvistaa lasten osallisuutta joukkuetoiminnassa
- lähentää kasvattajaa ja lasta
- auttaa joukkueen ryhmäytymisessä.

Kenelle se on?

Kasvattajille, jotka haluavat

- lisätä lapsen ja kasvattajan välistä luottamusta
- luoda paremman keskusteluyhteyden lapseen
- opettaa lapselle itsensä ja joukkueovereiden arvostamista
- edistää joukkueen ryhmäytymistä
- antaa lapselle mahdollisuuden kahdenkeskiseen hetkeen, jossa omia ajatuksia on mahdollista tuoda esille.

Miten se toimii?

---

1. Varaa kynä ja paperia ja hetki aikaa pysähtyä lapsen kanssa.
  2. Lapsi kertoo sadun ja kasvattaja kirjoittaa sen sanatarkasti ylös.
  3. Satu luetaan lapselle ja hän voi halutessaan muuttaa sitä.
- Kehota: "Kerro satu (tai tarina), sellainen kuin itse haluat. Kirjoitan satusi juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat."
  - Anna lapsen kertoa vapaasti, älä esitä kysymyksiä.

Joukkueen sadutus

- Aloita sadutus lasten kanssa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa joukkue toimintaa.
- Toteuta sadutusta siellä missä se kunkin joukkueesi lapsen kohdalla parhaiten toimii. Koulussa, iltapäiväkerhossa, leikkien lomassa tai erillisessä tilassa.
- Ryhmytymisen edistämiseksi voit kokeilla sadutusta pienryhmissä. Joukko lapsia kertoo yhdessä kasvattajalle sadun. Yksi aloittaa, toinen jatkaa, sitten kolmas jne.
TAI
- Voit lukea yksilösatuja lasten suostumuksella koko joukkueelle. Tämä opettaa toisten kuuntelemista, arvostamaan joukkue tovereita sekä auttaa tutustumaan heihin paremmin.

Haasteita?

- Jos satua on vaikea aloittaa, voit auttaa lasta hakemaan aiheita päivän tapahtumista tai vaikka sarjakuvista. Jos se ei auta, yritä myöhemmin uudelleen.
- Jos satu jatkuu ja jatkuu, sovi, että jatketaan seuraavalla kerralla.
- Lapsi voi testata luottamustasi kertomalla kirosanoja ja vessatarinoita. Salli tämä, sillä se lisää luottamusta välillänne. Tarinat vähenevät, kun lapsi huomaa sinun kirjaavan kaiken sanatarkasti ylös.
- Muista, että samat säännöt pätevät oikeassa elämässä ja saduissa. Jos lapsi alkaa kertoa satuja, joissa toisia vahingoitetaan, keskustele aiheesta hänen kanssaan.

Ajatukset näkyviksi

- Kirjaa kaikki sadut ylös esimerkiksi jokaisen henkilökohtaiseen sadutusvihkoon. Voit käyttää myös tietokonetta tai tablettia – mikä tuntuu sinusta luontevimmalta.
- Kirjaa ylös lapsen nimi, päivämäärä, paikka ja saduttaja: "Santeri, 25.5.2018, koulu, Kimmo Kasvattaja."
- Pystyt seuraamaan lapsen kehitystä pidemmällä aikavälillä.
- Havaitset paremmin kerronnassa ilmenevät muutokset.
- Saat arvokasta tietoa lapsen kasvusta itsellesi ja lapsen vanhemmille. Arvostus lapsia ja heidän ajatuksiaan kohtaan lisääntyy. Se myös motivoi sinua jatkamaan.

Antoisia kahdenkeskisiä
hetkiä sadutuksen parissa!

Luettavaa:

Karlsson, L. (2014). *Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin*. Jyväskylä: PS-kustannus.
Sadutus. Saatavilla 23.4.2018
https://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus/sadutus_paa.htm